REDACȚIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
INSERATE
se primesc la Administrațiune în Brașov și la următórele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena: la M. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lesner., Heinrich Schalek, A. Oppelik Nachf., Anton Oppelik. In Budapesta la A. V. Goldberger, Ekstein Bernat, Iuliu Leopold (VII Erzsébet-körut).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o serie garmond pe o colónă 10 banĭ pentru o publicare. Publicărĭ maĭ dese după tarifă și învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o seria 20 banĭ

GAZETA TRANSILVANIEI

(Numěr de Dumineca 16).

„GAZETA" iese în fie-care ḑi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șése lunĭ 12 cor., pe treĭ lunĭ 6 cor.
N-rii de Dumineca 4 cor. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe treĭ lunĭ 10 fr.
N-rii de Dumineca 8 fr. pe an.
Se prenumeră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la d-nii colectorĭ.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare, Têrgul Inului Nr. 30, etagiu I.: Pe un an 20 cor., pe șése lunĭ 10 cor., pe treĭ lunĭ 5 cor. Cu dusul în casă: Pe un an 24 cor., pe șése lunĭ 12 cor., pe treĭ lunĭ 6 cor. — Un esemplar 10 banĭ. — Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 87.—Anul LXVI. Brașov, Sâmbătă-Dumineca 20 Aprilie (3 Maiŭ). 1903.

Guvernul și sistemul.

Mare mișcare și iritațiune domnesce în taberele partidelor maghiare dietale, în urma faptului, că începênd cu ḑiua de erĭ guvernul responsabil al Ungariei va sěvêrși fără de împuternicire legală acele lucrărĭ ale administrației de stat, pentru carĭ numai legea budgetară, care hotăresce veniturile și cheltuielile statului, îĭ póte da dreptul.

Este acésta „starea în afară de lege și de constituție", de care se vorbesce așa de mult de un timp încóce, și cu privire la care ceĭ maĭ mulțĭ se tem — cu drept cuvênt — că va puté da nascere unor încurcăturĭ și neajunsurĭ grele.

Sě ne închipuim numai că obstrucțiunea va dura până la tómnă orĭ maĭ îndelungat, după cum amenință koșuthiștii, și ne vom face o ideiă ce póte sě se nască de aicĭ, avênd în vedere că dela 1 Maiŭ a. c. încolo nicĭ un mandat de plată, nicĭ o plată, nicĭ o esecuțiune de dare directă și indirectă și nicĭ o sprescriere și încassare de timbre și de taxe, în fine nicĭ asentarea de recruțĭ pentru armată nu se maĭ póte face în mod și pe basă legală.

Au dér dreptate ceĭ ce în astfel de împrejurărĭ věd periclitată chiar și constituțiunea. In privința acésta însě este o deosebire mare între guvernamentalĭ și opoziționalĭ. Ceĭ dintâiŭ věd și eĭ primejdia, dér sunt de părere, că, stând la postul lor Szell și cu majoritatea sa, vor puté învinge cu succes obstrucțiunea; ceilalțĭ, koșuthiștii, sunt la rêndul lor firm convinșĭ, că eĭ vor birui și nu voesc sě concédă nimic luĭ Szell și partideĭ sale, ci declară, că datoria guvernuluĭ e a se retrage și că în orĭ-ce cas, de se va retrage orĭ nu, eĭ nu-l maĭ privesc ca guvern legal și constituțional al țěriĭ.

Décă guvernul ungar eșit din sînul aceleĭ partide liberale, care n'a încetat a sta în fruntea trebilor statuluĭ dela înființarea dualismuluĭ încóce, nu se prea turbură de așa ḑisa stare în afară de lege (ex lex) și décă acest guvern, cu tóte că nu dispune ca cel austriac de un § 14, care sě-ĭ dea dreptul a guverna cu ajutorul de ordonanțe regescĭ, crede că va isbuti a delătura tóte piedecile și fără împuternicire budgetară — nu ne mirăm, întru cât adecă au dat destule probe și guvernul de față și cele ce i'au premers, că sciu sě guverneze în afară de lege și de constituție. când așa pretind interesele de domnire ale partideĭ dela putere și când așa convine voințeĭ sale absolutiste.

Cetitoriĭ noștri vor fi gâcit îndată, că vorbim de absolutismul, ce-l esercitéză partidul liberal maghiar dela cârmă sub mantaua constituționalismuluĭ față cu naționalitățile nemaghiare din Ungaria.

Acest absolutism, care de pildă a făcut cu neputință representarea naționalităților în dietă, în měsură cât de puțin cuvenită, era numit „absolutism parlamentar"; unul dintre obstrucționiștiĭ de frunte maghiarĭ din cameră l'a numit deunăḑĭ „absolutism de partid".

Orĭ și cum l'am numi, este și rěmâne fapt, că acéstă voință volnică nĭ-a pus în deosebĭ pe noi Românii de mult în afară de lege și de constituție. Pe noi nu ne póte surprinde decĭ noua stare de *ex-lex*, căcĭ în ce privesce esercitarea drepturilor cetățenescĭ și constituționale noi Românii de mulțĭ anĭ deja ne aflăm într'o asemenea stare, fără ca ministeriul responsabil sě fi fost tras vre-odată la rěspundere, fiind-că a călcat legea și constituția față cu cetățenii de naționalitate nemaghiară.

Amintim aicĭ numai ucazurile miniștrilor de interne, prin carĭ s'a disolvat partidul nostru politic, prin carĭ legea aceea, care fuse adusă pentru a fi un razim desvoltăriĭ individualitățiĭ nóstre naționale, a fost interpretată pe dos, în defavorul absolut al acesteĭ desvoltărĭ, și prin carĭ nĭ-s'a secvestrat cu totul dreptul de întrunire și nĭ-s'au știrbit tóte celelalte drepturĭ cetățenescĭ.

Stăreĭ acesteia în afară de lege avem noi Românii sě-ĭ mulțumim și prigonirile naționale, ce au luat dimensiunĭ atât de marĭ. Acestor deprinderĭ neconstituționale, pe carĭ le-a sprijinit în tot-déuna cu vêrf opozițiunea maghiară, se datoresc nenuměratele procese politice, cărora le-a căḑut victimă de curênd și unul din ḑiarele partiduluĭ nostru național.

Nu retragerea guvernuluĭ va scăpa dér Ungaria de starea de ex-lex, ci numai căderea sistemului, care a întrodus acest absolutism sub umbra legilor și a parlamentarismului

---

„Tribuna". Comunicăm aḑĭ cu părere de rěu și cetitorilor noștri de Dumineca, că ḑiarul *„Tribuna"* din Sibiiu a încetat sě mai apară cu numěrul de Joi. Redactorii și colaboratorii ḑiarului aflându-se parte în închisóre, parte fiind dațĭ în judecată, ér capitalul fóiei fiind sleit și cauțiunea sa confișcată pentru cele 11,000 de coróne amendă, la care a fost condamnată, „Tribuna" se věḑu nevoită a înceta sě apară. In locul ei e vorba a-se înființa o altă fóie. Până una alta abonaților „Tribunei" li-se va trimite „Fóia Poporului" și din când în când câte o broșură de informațiune.

Starea de ex lex

După constituția și legile ungurescĭ, guvernul trebue sě aibă încuviințarea dietei pentru tóte cheltuielele administrațiunei statului, cu alte cuvinte trebue sě aibă înainte budgetul votat. De rîndul acesta opozițiunea koșuthistă făcênd obstrucțiune proiectelor de lege militare, a împiedecat pe guvern de a puté aduce în desbatere budgetul ordinar pentru anul acesta. Din causa acésta guvernul Szell a cerut dela cameră sě-i dée cel puțin voie (indemnitate), ca sě încasseze veniturile și sě facă cheltuielile de lipsă pentru administrația statului pe basa budgetului din anul trecut, adecă sě-i voteze provisor folosirea budgetului din anul 1902. Opoziția însě s'a hotărît sě împiedece și acésta, până ce guvernul nu va retrage proiectele relative la înmulțirea contingentului recruților. Ministru-președinte Szell a declarat, că nu póte retrage proiectele militare și că mai bine rischeză de a guverna fără budget votat. Prin-tr'asta guvernul, dela 1 Maiŭ, când i-a încetat vechia împuternicire, a intrat în stare de *ex lex* (în afară de lege), în care va rěmâne pân' ce dieta îi va vota, fie definitiv orĭ provisoriu, budgetul venitelor și cheltuielilor pe anul 1903.

Acéstă stare de *ex lex* aduce cu sine unele urmărĭ, ce nu se pot delătura, pe câtă vreme guvernul nu vré sě restórne cu totul constituția. Aceste urmărĭ sunt:

1) *Guvernul nu va puté sě încasseze pe cale de esecuțiune nicĭ un fel de contribuție* (dare). 2) Comisiunile pentru prescrierea dărilor, nu-șĭ pot continua activitatea. 3) *Nu se vor puté asenta feciorĭ pentru armată.* 4) Nu trebue sě fie primite pretensiunĭ ale visteriei publice în cas de faliment. 5) După-ce va înceta starea de *ex lex* nu trebue sě se plătéscă interese (doběnḑĭ) pentru întârḑierea plății dărilor. 6) După încetarea stării de ex-lex, nu pot fi amendațĭ (globițĭ), cu banĭ séu pedepsițĭ aceia, carĭ au călcat regulamentele de dare.

FOILETONUL „GAZ. TRANS".

Gruia.

— Baladă din popor. —

Jos, sub nucul uriaș
Gruia adormise —
Dórme ca un copilaș
Legănat de vise.

Paloșu-'i atêrnă 'n cui
Aninat de-o cracă —
Murgul pasce 'n voia lui,
De urît sě-i trécă.

„Scólă, Gruio, drag copil,
Scólă Gruio dragă!
Au nu veḑĭ cum vin tiptil
Turcii și te légă?

„Turcii vin ș'aduc cu ei
Funii de mětase,
Funii rěsucite 'n trei
Și 'mpletite 'n șése".

Vêntul bate cătinel,
Pletele-i mângăie —
Turcii se 'ngrozesc de el,
Strîng de căpătâie.

Vêntul bate mai avan,
Pletele-i sburlesce;
Turcii plâng: Aman! Aman!
Gruia se trezesce.

„Mei dér greu ce-am fost durmit
Ḑice și se miră
„Orĭ paiangenĭ au venit
Și mě înveliră?

„Ia sě mișc puțin din mânĭ,
Póte m'oiŭ desface —
Alelei, pui de păgânĭ,
Nu venițĭ încóce?..."

Sar frânghiile în trei
Și plesnesc în șése —
Turcii fug ca vai de ei,
Fug cu mórtea 'n óse.

Saltă Gruia și — hai-hui!
Sus pe cal s'aruncă,
Clocotă pe urma lui
Șépte văi și-o luncă.

Tropotă copitele,
Pulberea o scurmă, —
Turcii 'și pierd săritele
Alungați din urmă.

Surpă Gruia schelele
Coborând la vale —
Turcii 'și pierd giubelele
Și papucii 'n cale.

Dunării fac Turcii vad,
Trăsnet este Gruia —
Șépte popĭ la Țarigrad
Cântă: Aleluia!

St. O. Iosif.

Neghiniță.

De **Delavrancea**

A fost odată o babă, bětrână, bětrână. Abia zăria de bětrână ce era. Și mânile îi umblau la ciorap, ér în gândul ei se ruga la Dumneḑeu s'o dăruiéscă cu un copil, că n'avea de cât pe unchiașul ei. Și unchiașul ba la pădure, ba la arie, ba la têrg, ér baba sta singură cuc, că tótă ḑiulica i-ar fi țiuit tăcerea în fundul urechilor, décă n'ar fi strănutat și n'ar fi tușit câte-odată. Ba une-orĭ, ca sě-șĭ mai ție de urît, tot ea vorbea și tot ea rěspundea. Și rîdea, ea de ea, ca și cum ar fi rîs ea de alt-cineva, înșirând ochiurile pe cârlige.

— Ei, ei, ce n'ar plăti un flăcău la bětrânețele nóstre!

— Cât, de? cât?

— Ihĭ, ihĭ, mult de tot!

— Adică ce, nu te-ai mulțămi și c'o fată mare?

— Ba ce sě ḑic, bine ar fi ș'o fată.

— Da, dér la fată vrea zestre.

— S'ar găsi, că eu și unchiașul avem ce ne trebue, și nu ne trebue mult, trei coțĭ de pânză albă și câte un cosciug; ér boii moșului, ér plugul moșului, ér casa moșului și a babei, tóte ar fi ale fetei.

— Bine mătușe, bine, da de unde și fată? Tu nu sciĭ, că copacii uscațĭ nu mai dau de la răděcină?

Și bětrâna începu sě rîdă și sě ofteze: hi, hi, hi, ooof, of!

— Ei, tóte se întorc, și apele se întorc de la Dumneḑeu, numai tinerețele ba. Ce nu e la timp nu mai e nicĭ-odată. M'așĭ mulțumi eu și pe un prichindel de băiat.

— Ba te-ai mulțămi și p'o codană. Tu sě 'nșirĭ și ea sě dessire, tu sě cernĭ și ea sě risipéscă, tu sě pui de mămăligă și ea sě rěstórne căldarea pe foc.

— Décă e p'așa, m'așĭ mulțămi și p'un copil cât ghemul, numai s'aud în casă „mamă", că mult e pustiu când ușa se închide peste doi bětrânĭ.

— Da décă ar fi mai mic?

— Fie și mai mic.

Ministrul unguresc de finanţe a adresat către tóte direcţiunile financiare din ţéră şi către inspectorii de dare reg. din Budapesta, un ordin-circular, de următorul cuprins:

„Te învit, ca de la luarea în primire a acestui ordin şi până la alte disposiţiunĭ, sĕ încetezĭ peste tot cu încassarea pe cale de esecuţiune a dărilor publice, a pretensiunilor visteriei publice şi a altor datorii. Ordon decĭ, ca sĕ nu dai nicĭ fisolgăbirĕilor, nicĭ ajutórelor lor pauşal de drum, *nicĭ esecutorii de stat sĕ nu se mai ocupe cu esecnţiunĭ, până la altă disposiţiune a mea.* —

Budapesta, 28 Aprilie 1903.

Lukacs m. p.,
ministru de finanţe.

In ora a douĕspreḑecea. Dieta a continuat Miercurĭ şi Joi desbaterea asupra proiectului de îndemnitate. S'au ţinut discursurĭ lungĭ din partea kossuthiştilor în potriva guvernului.

In şedinţa de Joi Francisc *Kossuth* a ţinut o vorbire în care a dat espresie „îngrijirilor patriotice“ asupra stării lucrurilor acum în ora a douĕspreḑecea şi ḑice, că rĕspunderea pentru aceste stărĭ n'o pórtă partidul sĕu, ci guvernul şi partidul, care-i stă la spate.

Ministrul president Coloman *Szell* rĕspunde lui Kossuth şi declară, că nu póte sĕ oprescă în loc cursul afacerilor ţĕrii. Cel ce în astfel de împrejurărĭ e la cârma ţĕrii, nu póte sĕ lase cârma din mână. Oposiţia sĕ nu pretindă, ca ea sĕ hotărască ordinea desbaterei. Décă în astfel de împrejurărĭ ar retrage proiectele militare, acésta ar însemna o umilire înaintea minorităţii.

Kossuthiştii strigă, că de la 1 Maiŭ nu mai consideră guvernul ca responsabil *Rátkay* ḑice, că în mâna guvernului se află sbiciul împĕrătesc şi propune, ca desbaterile sĕ se amâne până când va veni un guvern responsabil. Şedinţa s'a închis în mijlocul unei marĭ agitaţiunĭ.

Sinódele.

Când scriem aceste rêndurĭ, cele trei sinóde ale dieceselor carĭ formézĕ metropolia gr. or. română din Transilvania şi Ungaria, se vor fi închis. Nu cunóscem încă în întregul ei munca, ce s'a sĕvîrşit în aceste sinóde şi resultatul, ce l'au dat desbaterile corporaţiunilor acestora întrunite la Sibiiu, Caransebeş şi Arad. Dér şi din cât cunóscem, ţinem a pune pe cetitorii numĕrului nostru de Dumineca în cunoscinţa celor ce s'au petrecut.

Sinodul archidiecesan din Sibiiu a fost deschis Dumineca trecută printr'o cuvêntare a I. P. S. Sale archiepiscopului şi Metropolitului Ioan *Meţianu*. In cuvêntul de deschidere I. P. S. Sa a accentuat resultatul îmbucurător al colectei întreprinse în sînul credincioşilor bisericei pentru realisarea unei vechĭ dorinţe: zidirea catedralei, resultat, ca şi care nu s'a mai vĕḑut până acuma la nicĭ o colectă de acest fel. Cu cuvinte de recunoscinţă a amintit archipăstorul despre ofertul de 60,000 cor. cu care s'a distins şi la acéstă ocasiune ilustra familie *Mocsonyi*. A atras apoi atenţiunea sinodului la starea cea critică a unei însĕmnate părţĭ a şcólelor române gr. or. şi la pericolul cel mare ce-l invólvă pentru biserică slăbirea simţului religios, care décă s'ar generalisa (lăţi peste tot) acest pericol ar face sĕ fie stânginite tóte celelalte progrese, orĭ-cât de îmbucurătóre.

In legătură cu acésta spune, că prin slăbirea simţului religios, o parte din fiiĭ bisericei se înstreinéză de biserică şi de conducĕtorii lor naturalĭ, rĕmânênd espuşĭ valurilor furtunóse ale vieţii. De aceea archipăstorul ḑice, că décă fiiĭ cei luminaţĭ ai poporului iubesc acest popor şi décă în împrejurările grele de aḑĭ nu pot da poporului alte ajutóre, sĕ-l întărescă cel puţin prin esemple în simţul religios, sĕ se alipéscă toţĭ de biserică, precum făceau fericiţii noştri bĕtrânĭ, carĭ cercetau cu zel biserica. Căcĭ décă voim un viitor mai bun, acela numai aşa îl vom avé, décă vom ţine poporul cu noi şi décă vom fi şi noi cu poporul, adecă décă popor şi inteligenţă vom fi uniţĭ în credinţă şi în dragoste la lucrarea cea mare a viitorului poporului. Numai ast-fel lucrând ne vom bucura de darurile bisericei, şi numai atuncĭ biserica va fi ceea-ce fù şi în trecut: scutul şi adăpostul nostru în marea cea învĕluită de valurile vieţii.

In şedinţa (II) de Lunĭ s'au verificat mandatele a 45 deputaţĭ sinodalĭ şi s'a constituit biroul şi diferitele comisiunĭ. — In şedinţa a III-a de Marţĭ a fost la ordinea ḑilei referada comisiunei verificătóre, ér în şedinţa de Miercurĭ (IV) s'au făcut câte-va propunerĭ, între carĭ şi aceea a directorului gimnasial V. Oniţiu referitóre la înfiinţarea unui internat corĕspunḑĕtor pe lângă gimnasiul român din Braşov.

Despre cele ce au urmat, vom raporta.

*

Sinodul din Caransebeş fù deschis tot Duminecă prin P. S. Sa episcopul Nicolae *Popea*. P. S. Sa a ḑis, că décă vr'odată, apoi astăḑĭ fiiĭ bisericei şi ai neamului sunt datorĭ în mai mare mĕsură a-se alipi de aşeḑămintele şi instituţiunile bisericescĭ, căcĭ se pare că *grele timpurĭ se apropie*, timpurĭ duşmănóse bisericei creştine în general, ér bisericei şi némului nostru, fiilor credincioşĭ ai bisericei în special. Se ivesc pe alocurea prorocĭ mincinoşĭ, carĭ tind a slăbi legătura caldă dintre biserica străbună şi fiiĭ ei credincioşĭ, parte prin vênare de suflete, parte prin întroducerea unei secte religionare, parte prin încercarea de a dĕrîma ordinea morală creştină şi în genere ordinea socială. Se cere, decĭ, aḑĭ mai mult ca orĭ şi când trezvia şi privegherea şi tăria credinţei. Indémnă încă odată pe representanţii clerului şi poporului, ca sĕ ferescă poporul de ispitele vrăsmaşului, sĕ-l însufleţéscă pentru dragostea de biserică şi sĕ-l întărescă în alipirea către aşeḑămintele bisericescĭ.

In şedinţa de Lunĭ secţiunile şĭ-au făcut rapórtele despre actele de alegere mirene şi preoţescĭ şi s'au verificat mandatele deputaţilor. S'au ales apoi diferitele comisiunĭ.

In şedinţa a III-a s'au luat la cunoscinţă diferite rapórte. In şedinţa IV-a de Marţĭ s'a sistemisat un al doilea post de referent bisericesc cu salar de 2000 cor. şi s'a sistemisat salarul primului referent cu 3000 cor. şi 1000 cor. adaus. Marţĭ după amĭaḑĭ s'a ţinut o conferenţă în cestiunea mănăstirilor.

Cea din urmă şedinţă s'a ţinut Miercurĭ. In şedinţa acésta s'a făcut referada asupra raportului şcolar din care se vede, că diecesa are 233 şcóle conf. Copii obligaţĭ la şcólă 40.188, la şcóla de repetiţie 18.642. Dintre cei obligaţĭ, au frequentat şcóla poporală conf. 15.872, şcóla de repetiţie conf. 4875, şcólele pop. de stat şi montane 11.064, şcóle de repetiţie de stat şi montane 4295.

S'a decis înfiinţarea de bibliotecĭ şcolare.

In *cestiunea mănăstirilor* s'a decis, sĕ se pună în curgere procesul pentru recâştigarea mănăstirilor (de la Sêrbĭ).

O discusiune vie a provocat cestiunea şcólelor montane. S'a decis, la urmă, ca consistorul sĕ continue lupta pentru recâştigarea acestor şcóle.

Se face apoi o comunicare importantă, anume, că *Maj. Sa monarchul a respins Memorandul presentat în cestiunea mănăstirilor*, şi a recomandat petenţilor calea administrativă.

După-ce s'au ales membrii în senatele: bisericesc, şcolar şi epitropesc, P. S. Sa episcopul declară sesiunea sinodală încheiată.

Douĕ hotărîrĭ însemnate a adus acest Sinod: îmbunĕtăţirea salariilor profesorilor de la institutul teologic-pedagogic din Caransebeş, şi deschiderea procesului în afacerea recâştigării mănăstirilor.

*

Sinodul din Arad fù deschis, de-asemenea, în Dumin ca Tomii, printr'o cuvêntare rostită de episcopul nou ales P. S. Sa I. I. *Papp*. După-ce bineventéză pe membrii întruniţĭ şi după-ce face o reprivire asupra trecutului bisericei, se ocupă de afacerile diecesei, arătând starea lucrurilor, pe basa esperienţelor făcute. Relevă ca îmbucurător, că restanţele arătate în rapórtele către Sinodul din anul trecut, mai tóte s'au plătit. La institutul pedagogic s'au suplinit tóte catredele cerute de lege. S'a început incassarea pretensiunilor şi competinţelor fondurilor şi fundaţiunilor diecesane. Marĭ greutăţĭ se întêmpină cu şcolile din parochii şi multe şcolĭ sunt ameninţate şi admoniate, parte pentru scăderĭ interne şi esterne, parte pentru că comunele nu pot asigura minimul salariului prescris de lege. Merge greu şi încassarea aşa numitelor taxe pentru cult, din causă că poporul abia mai póte birui cu sarcinele publice, ér în unele locurĭ nicĭ nu contribue bucuros, fiind-că nu vede progresele aşteptate. Multe edificii reclamă reparaturĭ; ele formând proprietatea fondurilor cad acum sub dărĭ de carĭ mai înainte erau scutite...

In ḑiua a doua, Lunĭ, se verifică mandatele deputaţilor şi se aleg diferitele comisiunĭ. — Marţĭ (şedinţa III) nu s'a ocupat cu alt-ceva, decât cu verificarea mandatelor atacate prin protest. — In şedinţa a IV-a de Marţĭ după amiaḑĭ a fost o lungă discuţie asupra încassării salarelor învĕţătorescĭ. S'a pus apoi în discuţie afacerea şcólelor, carĭ nu pot asigura salarul minimal învĕţătoresc, şi s'au făcut propunerĭ cu privire la adunarea de date statistice despre

---

Şi bĕtrâna începù sĕ rîdă.

— Ce nerodă!

— Ba nerodă, nu glumă!

— Dér décă ar fi cât un bob de mazăre?

Şi tocmai când da bĕtrâna capul peste cap, de rîs, odată tresărì că, de după uşe, s'auḑi un glas ascuţit şi înţepat:

— Dér décă ar fi cât o neghiniţă?

Bĕtrâna se uità, se uità, şi începù sĕ se închine.

— Bine, bine, ḑise acelaşĭ glas, vĕd eu că nu-'ţĭ trebue copii.

Baba îşĭ luà inima în dinţĭ şi ḑise:

— Ba 'mĭ trebue.... da, unde eştĭ.... cine eştĭ?

— Cine sunt? *Neghiniţă*, gândul lumii. De mic ce sunt, pĕtrund în urechile ómenilor şi-'ĭ ascult cum gândesc. Adineaorĭ eram în urechea ta a dréptă, apoi am trecut în a stângă, şĭ-am rîs de m'am prăpădit, când am vĕḑut ce-'ţĭ trec prin minte...

— Ei, aşĭ? ce mĭ-a trecut? Nimic!

— Nu e adevĕrat, rĕspunse Neghiniţă rîḑênd, omul spune mai puţin de cât gândesce. Décă nu-'ţĭ şopteam eu, că copacul uscat nu mai dă de la rădĕcină, cine scie ce-ai mai fi spus...

Baba se făcù ca para focului.

— Ḑĕu aşa... nu te ruşina, mamă, nu ḑĕu... Aşa e omul. Când e mic, face nebuniĭ fiind-că e mic; când e la tinereţe face nebuniĭ fiind-că e tînĕr, ér la bĕtrâneţe se gândesce la nebuniĭ, fiind-că nu le póte face...

Bĕtrâna pierdù sfiéla şi răbdarea şi se rĕsti cât putù:

— Neghiniţă, ci tacă-ţĭ gura şi vin sĕ te vĕḑ!

Şi pe loc s'audì un *ţîşt* ca de lăcustă şi un bĕzăit ca de albină. Bĕtrâna simţì pe mână o picătură caldă.

— Écătă-mĕ şi pe mine!

Biata femeie făcù nisce ochĭ marĭ cât tóte ḑilele, şi se mirà tótă de ce vĕḑù pe mână, că ceriul de i-s'ar fi deschis, nu s'ar fi minunat mai mult.

Neghiniţă era frumos ca o piétră scumpă; şi era mic cât o neghină; şi avé nisce ochişorĭ ca douĕ scîntei albastre, şi nisce mânĭ şi picioruşe, ca nisce firişóre de păiajăn.

Bĕtrâna dadù sĕ-l sărute. Neghiniţă, ţîştĭ pe nas, ţîştĭ ér pe mână.

— Incet mamă, încet, că mĕ strivescĭ, ḑise Neghiniţă.

— Sĕ te sărut, că-mĭ umpluşĭ casa cu dragoste când imĭ ḑiseşĭ *mamă*.

— Incet, sĕ nu mĕ sorbĭ.

Il sărută.

— Cum mănâncĭ tu Neghiniţă al maichiĭ?

— Eu? Eu mĕ satur din fum. Până acum am mâncat la mese împărĕtescĭ, fără sĕ scie nimenĭ. Şi ce-am mai rîs, când ceilalţĭ tremurau înaintea împĕraţilor, ér eu mĕ plimbam prin urechile lor şi le aflam gândul.

— Bine o fi de ei, Neghiniţă, mamă?

— Aşĭ, binele focului. Sĕracii mor de fóme, ér ei mor de mâncare. De sĕracĭ e rĕu, că n'au cui sĕ poruncéscă, şi de ei e rĕu că trebue sĕ poruncéscă la mulţĭ. Pe ceilalţĭ ómenĭ când îi minţĭ, te ia de guler şi te judecă, judecată dréptă; pe ei îi minţĭ şi dau din cap; ba şi mai şi, ei sciu că-i minţĭ, şi tac, şi înghit, şi n'au ce face, ca sĕ nu se strice trebile împărĕţiei.

— Da bine, Neghiniţă, ţie 'ţĭ trebue un an ca sĕ umbli, cât umblă altu într'o ḑi.

— Da? Ei, nu e aşa de loc. Eu mĕ las p'o adiere şi plutesc ca pe apă, şi mĕ mlădiĭ pe apa vêntului ca pe valurile mării. Ba une-orĭ întrec rêndunelele, ca o săgétă de argint.

— Ce bucurie pe unchiaşul meu, ḑise bĕtrâna, când o afla că are şi el un copil. Deséră o sĕ se îmbete de bucurie.

— Ba e vorbă, rĕspunse Neghiniţă, eu vréu sĕ vĕḑ pe tată acuşĭ, acuşic.

Şi bĕtrâna când audì cuvêntul *tată*, se bucurà de bucuria moşului. Şi îi ḑise:

— Aria moşului este cât vedĭ cu ochiul de departe, pusă p'un dél mare şi întins. Unde-i vedea şése cai murgĭ treerând grâu, acolo sĕ te oprescĭ, că dai peste unchiaşul babei.

— Écă plec.

Cum îi deschise uşa, Neghiniţă se aruncà cu mânile întinse şi cu piciórele deschise, într'o undă de adiere. Şi se făcù nevĕḑut ca un strop de lumină.

Pe drum întêlnì o cirédă de vacĭ. De minuniciŭ ce era, se dete afund într'o urmă de vacă, şi începù sĕ strige:

— Mĕi văcarĭ, mĕi veniţĭ de mĕ scóteţĭ din inima pământului, că vĕ fac pe voia gândului!

Văcarii se luară după glas, până deteră peste Neghiniţă. Unul mai rĕu şi mai prost, dintre ei, vrù sĕ-l strivéscă, şi-'şĭ repeḑì călcâiul din băierile inimei. Neghiniţă ţîştĭ, şi sărì alăturea, ér văcarul, lovind cu sete pământul, îşĭ scrinti piciorul şi începù sĕ se vaiete. Ceilalţĭ începură cu măciuca, şi cum isbiau rĕmâneau cu jumĕtatea în mână, ér ailaltă se ducea sbîrnăind.

— Sĕ nu vĕ păḑiţĭ vacile, cum vĕ păḑiţi minţile. Cruce lată, minte întune-

elevii gr. or. românĭ, carĭ frecuentéză şcóle strĕine, luându-se decisiune, ca datele acestea sĕ se adune prin oficiile parochiale; altă propunere a fost aceea referitóre la licuidarea retribuţiei catecheţilor, şi érăşĭ alta cu privire la şcóla de fete cu internat din Arad, anume ca sĕ se ridice un edificiu corespunḑĕtor şi în scopul acesta sĕ se facă şi o colectă.

In şedinţa V de Mercurĭ se face o interpelare prin d-l Dr. Halic în cestiunea tragerei la rĕspundere a unor protopopĭ de pe teritoriul vicariatului Oradiei-marĭ pentru atitudinea lor în şedinţa sinodului estraordinar. Multora nu le conveni interpelarea acésta, şi fac sgomot contra ei.

Urméză raportul comisiunei şcolare, ér raportul senatului şcolar de la Oradea se ia spre sciinţă. In protopopiatele Peşteş, Vaşcău şi Beiuş, inspecţia şcolară a fost sub critică. S'a primit propunerea comisiunei de a se lua mĕsurĭ, pentru-ca visitarea şcólelor sĕ se facă în regulă.

Procesul „Cărţii de Aur“ la Curie.

(Raport special al „Gaz. Trans“.)

Budapesta, 30 Aprilie n.

Astăḑĭ, 30 Aprilie n., s'a ţinut pertractare la Curie (Curtea de casaţie) asupra recursului de nulitate înaintat din partea d-lui *T. V. Păcăţianu*, în procesul pentru „*Cartea de Aur*“.

Senatul *prim* penal a judecat în causă. A fost compus astfel: President judele de curie *Kelemen*, referent *Tarnai*, votanţĭ judecătorii: *Nedeczky*, *Pichler*, *Szegö*, *Bömches* şi *Zsigmontovits*.

Procuror *Tassy Pal*. Apĕrător distinsul advocat din Lugoşiŭ *Coriolan Brediceanu*.

Acusatul e present.

Publicul ascultător îl forméză trei studenţĭ universitarĭ românĭ şi doi ḑiarişţĭ maghiarĭ, apoi substitutul apĕrătorului, advocatul *Páldy* din Budapesta. Presidentul deschide pertractarea la órele 10.

Referentul *Tarnai* espune în mod amĕnunţit afacerea. Constată din capul locului, că cartea improcesuată e de cuprins *istoric*. Pentru a dovedi acésta, cetesce capitolii în carĭ e împărţită cartea. Cetesce apoi punctele de acusare, formulate din partea procurorului din Cluşiŭ.

Spune, cum acusatul, pentru a dovedi, că în cartea sa nu se cuprinde nimica nou, ci lucrurĭ bine stabilite din partea istoriei, a cerut ascultarea de martorĭ şi esperţĭ, între carĭ se aflau ómenĭ de carte, nu numai românĭ, ci şi maghiarĭ, ca Dr. *Jancso Benedek*, dér cererea acésta i-a fost respinsă din partea tribunalului din Cluşiŭ. Cetesce punctele formulate cu ocasiunea pertractării finale, apoi sentinţa adusă şi în urmă recursul de nulitate al procurorului din Cluşiŭ, care a cerut pedépsă mai aspră, fiind vorba de *aglomerare de delicte*, — şi nimicirea întregei cărţĭ, nu numai a părţilor improcesuate, cum a hotărit tribunalul din Cluşiŭ. Mai la urmă se cetesce recursul de nulitate al acusatului.

Notez, că în firul espunerilor sale, referentul *Tarnai* a scos la ivélă faptul, că respingerea cererii de a fi citaţĭ la pertractarea din Cluşiŭ esperţĭ şi martorĭ, făcută în cursul pertractării finale din 24 Noemvrie 1902, nu e trecută în procesul verbal al pertractării, ci e cusută, ca *act separat*, la procesul verbal, o imprejurare, pe care apĕrarea a esploatat'o cu bun succes mai târḑiu.

Trecută Curia peste aceste formalitățĭ, se dă cuvêntul representantului acusei, procurorul substitut de corónă *Tassy*, care susţine cu tótă puterea cuvêntului recursul de nulitate al procurorului din Cluşiŭ, fiind-că într'adevĕr acusatul merită pedépsă *mai aspră*. Pentru a dovedi cât de gravă e făptuirea acusatului, citesce punctul patru din acusă, în care e vorba despre legile de la 1848, carĭ după autorul cărţii improcesuate nu dau nicĭ un drept naţionalităţilor, fiind-că au fost aduse *fără concursul naţionalităţilor*. In pasagele acestea se cuprinde nu numai agitaţie în contra legilor deja votate şi esistente în fiinţă, ci chiar atac formal în contra corporaţiunii (legislativei) care le-a adus. Intenţiunea autorului „*Cărţiĭ de Aur*“ de a agita, e evidentă, pentru-că prin aprecierile favorabile făcute făptuirilor din trecut, a căutat se stîrnéscă ură şi duşmănie la naţionalitatea română în contra naţionalităţii maghiare. Susţine că e justă cererea aceea a procurorului din Cluşiŭ, ca întréga carte sĕ fie nimicită, pentru-că pedepsirea numai aşa e deplină. La urmă procurorul a propus urcarea pedepsei la cincĭ anĭ închisóre de stat.

Se dă acum cuvêntul apĕrătorului. D-l *Brediceanu*, într'o splendidă pledoarie, ascultată cu încordată atenţiune din partea judecătorilor, sdrobesce părerile procurorilor. Arată, cum aceea ce se spune în „*Cartea de Aur*“ despre legile din 1848, nu e alta decât purul adevĕr istoric, pentru-că legile acelea cu adevĕrat au fost aduse de o dietă, care nu era compusă pe basa votului poporaţiunii ţĕrii. Citéză verbal aceea ce a spus însu-şĭ Domnitorul ţĕrii la anul 1861 despre aceste legĭ, anume, că ele nu numai că nu garantéză pe séma naţionalităţilor nemaghiare drepturĭ *naţionale* (pentru-că despre acestea vorbesce autorul cărţii improcesuate, ér nu despre drepturile individuale), dér legile acelea sunt chiar *ofensătóre pentru naţionalităţĭ*. Citéză pasage din adresele dietei de la 1861 către monarch, în carĭ dieta de atuncĭ promite sĕrbătoresce, că va aduce lege specială pentru asigurarea drepturilor naţionalităţilor, ceea-ce dovedesce, că acestea drepturĭ nu erau asigurate în legile de la 1848, prin urmare autorul „*Cărţii de Aur*“ numai adevĕrul a spus, când a afirmat acest lucru despre ele. Ér înşirarea adevĕrurilor istorice nu forméză faptă punibilă. Constată mai departe apĕrătorul în vorbirea sa — pe care credem, că publicul cetitor român o va puté ceti în curênd în întregime — că Românii de fapt n'au fost representaţĭ prin ómenĭ de ei trimişĭ nu numai în dieta din Pojon, în care au fost votate legile din întrebare, dér nicĭ în dietele ardelene, în carĭ a fost decretată *uniunea*, care asemenea s'a făcut fără concursul lor. Ei bine, a spune aceste adevĕrurĭ istorice într'o carte, póte sĕ formeze delict, faptă punibilă? Şi póte sĕ formeze faptă punibilă atuncĭ când şi alţii le-au spus, fără sĕ fi fost traşĭ la rĕspundere?

Trecênd la motivarea recursului de nulitate, apĕrătoriul constată, că din espunerile referentului a vĕḑut, că mai esistă un motiv de nulitate, pe care nu l'a sciut până acuma, faptul adecă, că aceea ce trebuia sĕ fie trecut în procesul verbal luat cu ocasiunea pertractării finale, — respingerea cererii acusatului de a fi citaţĭ la pertractare martorĭ şi esperţĭ, — e cusut la procesul verbal ca *act separat*. Procedura acésta e contrară literilor legii şi forméză motiv de cassare.

Presidentul face atent pe apĕrătoriu, că motive nouĕ de nulitate nu mai póte sĕ înşire.

— „Nicĭ nu-l înşir ca nou motiv adus din partea apĕrării, ci fac atentă înalta Curie, că e motiv pe care înalta Curie *din oficiu* trebue sĕ-l iée în considerare“, — rĕspunde apĕrătorul.

Apĕrătorul arată cum tóte pasagele incriminate se află şi la alţĭ autorĭ, chiar maghiarĭ, ca Dr. Jancsó Benedek, Cserey Mihály Horvat Mihály, prin urmare autorul cărţii incriminate le-a aflat puse în curs, şi în bună credinţă le-a trecut în cartea sa, cunoscut fiind, că nu comite faptă punibilă. A spune adevĕrul, e o datorinţă necesară pentru buna educare a poporului. A nega, orĭ a ascunde adevĕrurile istorice, e acelaşĭ lucru ca a-ţĭ sulemeni faţa. Nu numai că ascund prin acésta realitatea, ci mai fac şi stricăciune corpului.

Cere luarea în considerare a recursului de nulitate şi cassarea sentenţei.

Pertractarea sĕ suspinde pe o jumĕtate óră. După redeschiderea şedinţei procurorul rĕspunde nervos. Afirmă, că tribunalul a fost în drept sĕ respingă ascultarea martorilor şi a esperţilor, pentru-că e cu totul irelevant, decă părţile improcesute din „*Cartea de aur*“ au mai fost publicate undeva orĭ nu.

Scusă nu póte forma pentru acusat constatarea faptului, că şi alţĭ autorĭ spun aceleaşĭ lucrurĭ, întocmai cum nu se póte scusa cel ce a furat ceva, cu aceea, că şi altul a furat şi n'a fost pedepsit. Un articol de es. scris în contra dinastiei, şi nepedepsit la timpul sĕu, reprodus astăḑĭ din nou, trebue sĕ fie pedepsit, pentru-că nu se póte tolera, ca dinastia 'sĕ formeze obiect de atacare.

Rĕmâne pe lângă propunerile făcute.

Apĕrătorul replică cu succes strălucit. Arată, că asemĕnarea cu furtişagul e fórte slabă. Cât pentru articolul scris în contra dinastiei se miră că procurorul a folosit astfel de argument, când sciut este, că crimele şi delictele comise în contra domnitorului şi în contra casei domnitóre, vin tratate cu totul separat şi după altă procedură în legile nóstre. Sbiciuesce în mod energic tendinţa procurorilor de a trage la rĕspundere fiiĭ şi nepoţiĭ pentru faptele părinţilor sĕvîrşite atuncĭ când ele treceau de bune şi patriotice.

Cere de nou luarea în considerare a tuturor motivelor înşirate în recursul de nulitate.

Discuţia e declarată de încheiată. Judecătorii rĕmân singurĭ în sala de pertractare pentru a aduce hotărîre. După o consultare de o oră, presidentul publică sentinţa, în înţelesul căreia în loc de trei delicte stabilite din partea Curţii cu juraţĭ. Curia stabilesce numai unul, *delictul agitaţiei în contra naţionalităţii maghiare*, şi în consecinţă reduce pedépsa de opt lunĭ, la *şése lunĭ închisóre de stat*, ér pedépsa laterală, amenda în banĭ (400 coróne), o şterge.

Cu privire la nimicirea cărţii se aprobă sentinţa tribunalului din Cluşiŭ, adecă se vor nimici numai părţile incriminate.

Petractarea se declară terminată la órele 2 d. a.

Rap.

SCIRILE ḐILEI.

— 19 Aprilie v.

Desvălirea mouumentului C. A. Rosetti. Mâne Duminecă la 20 Aprilie st. v. se va desveli în Bucurescĭ pe piaţa C. A. Rosetti, bulevardul Carol I. la órele

---

cată, urechĭ de văcar, urechĭ de măgar! le ḑise Neghiniţă şi se dădù vêntului.

Ajunse la unchiaş. I-se sui pe nas ca sĕ-l vadă mai bine. Unchiaşul se bucurà, dér nu ca baba, ér Neghiniţă se întristà. Dér ca sĕ s'arete grozav, ḑise unchiaşului:

— Nu căta că's mititel. Calul nu e mai mare ca copilul? şi-'l încalecă copilul. Bivolul nu e mai mare ca omul? şi-'l înjugă omul. Munţii nu-s mai marĭ ca oile? şi-'ĭ pasc turmele. Pămêntul nu e mai mare ca ferul plugului? şi-'l despică ferul plugului. Codrul nu e mai mare ca un topor? şi-'l culcă toporu la pămênt. Tu nu escĭ mai mare ca mine? şi te-au ostenit murgii în arie. Ea sĕ veḑĭ cum îi dau eu la arie, fără biciŭ, fără nimic.

Unchiaşul minunat, îl duse la arie. Cum ajunse, Neghiniţă sărì p'un cal şi începù sĕ strige: hi, hăi, hi, hăi. Ciupesce pe unul, ciupesce pe altul, caii începură sĕ fugă, dér ce fugă, parc'ar fi avut douĕ-ḑecĭ de bice pe şalele lor. Şi cum se crucea moşul, écă şi un negustor, care trecea la scaunul împĕrăţiei.

— Moşule, îi ḑise negustorul, cine mână caii aşa de grozav, că eu auḑ „hi-hăi, hi-hăi“ şi nu vĕḑ pe nimenĭ.

— Ei tată, rĕspunse bĕtrânul, m'a dăruit Dumneḑeu cu un copil ca o neghină, da cu mintea cât ḑece ca mine şi ca d-ta.

Neghiniţă oprì caii şi sărì în palma unchiaşului. Cum îl vĕḑù negustorul, se gândì sĕ ducă împĕratului aşa minune.

— Moşule, ḑise negustorul, îţĭ dau o pungă de banĭ pe el.

Neghiniţă sfîr în urechia moşului şi îi şopti ce sĕ vorbéscă. Şi moşul ḑise, creḑênd că de la el ḑice:

— Tu care vinḑĭ şi cumperĭ, ai cumpĕrat vr'un suflet p'o pungă de banĭ?

— Iţĭ dau... douĕ.

Şi ér moşul, după Neghiniţă:

— Douĕ pungĭ... pentru un suflet?

— Iţĭ dau... ḑece.

Moşul îngălbenì şi ḑise, ér după şópta lui Neghiniţă:

— Sufletele sĕ dăruiesc Domnului şi se vênd necuratului.

— Iţĭ dau... douĕ-ḑecĭ!

Şi moşul, călcând în gura lăcomiei, tăcù, cu tóte şoptele bietului Neghiniţă.

Neghiniţă vĕḑù lăcomia, da tot el şopti moşului „fie!“ Şi moşul ḑise:

— Fie!

Bătù palmă 'n palmă cu negustorul. Tocméla se făcuse. Negustorul plătì şi luà pe Nighiniţă, vêndut de bună voie. Negustorul plecà. Neghiniţă strigà moşului:

— Moşule, moşule, ai fost sĕ n'ai copii, ér biata babă, da!

Impĕratul era la mare şi la greu sfat cu toţĭ cărturarii, că bântuia seceta şi molima. Şi decă negustorul îi spuse, că are un copil ca o neghiniţă, împĕratul rĕmase înmărmurit. învĕţaţii, împĕraţii căscară ochii marĭ şi se traseră de bărbile lungĭ.

— Nu se póte, Măria ta, aşa ceva nu scrie la carte.

— Ba sĕ póte, ḑise Neghiniţă, sărind pe masa sfatului, că multe se pot şi nu stau în cărţĭ; şi mult mai multe sunt altfel de cum sunt ticluite din condeiŭ.

Şi după ce se minunară, cât se minunară, începù sfatul.

Neghiniţă se suì pe mâna împĕratului, pe umĕr, apoi în crescetul capului şi de acolo ḑise rîḑênd:

— Invaţă, măria ta, că cei mai micĭ sunt cei mai marĭ.

Impĕratul, cam de voie, cam de nevoie rĕspunse:

— Aşa e, Neghiniţă, aşa e.

Ér cărturarii îşĭ deteră ghĭes pe sub masă şi plecară ochii în jos.

Impĕratul poruncì sĕ-i tórne lui Neghiniţă o casă cu ḑece caturĭ, cât o nucă de mare, tótă din aur lamur şi împodobită cu pietri scumpe.

Neghiniţă rĕmase la sfat şi se perdù din ochii tuturora, numai ca sĕ se ţie de năsdrăvenii. Şi încet, încet, pîşĭ, pîşĭ, până întrà în urechia învĕţatului, care căuta în stele cu ochianele. Acolo, ascultă ce ascultă şi înţelese că acest vestit cărturar în loc sĕ se gândéscă la sfat, se gândea că împĕratul are nasul cam mare. Se duse binişor şi întrà în urechia cărturarului, care ḑicea că scie mĕruntaiele omului şi lécurile bolilor. Ăsta se gândea nu la sfat, ci că-i plăcea inelul împĕratului. Aşa aflà pe rĕnd că unul se gândea la o cocónă frumósă — că altul se gândea cam ce linguşélă sĕ cârpéscă împĕratului, — altul că ce n'ar da el pentru o sticlă de vin, — altul că bine e sĕ fiĭ împĕrat, — altul că împĕratul e om ca toţĭ ómenii, — numai unul, cu fruntea cât tóte ḑilele, asculta cuvintele şi întrebările împĕratului.

Neghiniţă, cum aflà gândul tuturora sbughì în urechea împĕratului, şi îi şopăì tot, din fir până 'n aţă. Impĕratul creḑênd, că singur el de la el a cetit în mintea lor, se mânie foc şi le ḑise:

— Ei, tu, care caţĭ în stele, ţi-ai făcut ochii ochian şi-'mĭ veḑĭ nasul cât un buştean. Astfel ţĭ-e gândul la sfatul domnesc?

10 diminéța statua marelui publicist și patriot C. A. Rosetti. Vor lua parte la serbare Inaltul cler, d-nii miniștrii, birourile Camerei și Senatului, biroul Academiei, înalții demnitarĭ, primarul și consiliul comunal al capitalei, biroul camerei de comerț, membrii comitetului monumentului, președinții delegațiunilor din județe, familiile descendenților lui C. A. Rosetti președintele sindicatului pressei și alte persóne de distincțiune. După terminarea serviciului religios și desvělirea monumentului, musica va cânta imnul național și apoi oratorii vor lua cuvêntul în ordinea următóre: D. C. Nacu în numele comitetului monumentului. D. prim ministru în numele guvernului. D. M. Ferekyde în numele parlamentului. D. P. S. Aurelian, în numele academiei. D. G. G. Assan în numele comerțului. D. I. G. Bibicescu, ca publicist și fost colaborator al lui C. A. Rosetti. D. primar al capitalei. După terminarea discursurilor, șcólele, sindicatele și societățile vor defila înaintea monumentului și vor depune corónele lor.

1 Maiŭ și socialiștii. Diua de ierĭ, 1 Maiŭ st. n., ca în tótă țera, au sěrbat'o și socialiștii internaționalĭ din Brașov. Ei plănuiseră sě facă o retragere demonstrativă pe strădĭ. Căpitanul orașului nu le-a permis escursiunea, socialiștii au apelat la vice-șpanul, dér acesta a aprobat dispoziția poliției. La cerere li-s'a conces sě țină o adunare poporală cu un singur punct de program: „Sěrbătórea universală a muncitorilor.“ La adunare au participat cam 300 persóne. Decursul adunării a fost liniștit. După amédĭ, în piața Prundului din Scheiŭ se adunară socialiștii în numěr fórte mare! peste 400. Poliția bănuia, că socialiștii totușĭ vréu sě demonstreze, a luat decĭ tóte měsurile de precauțiune. Cătră $3^1/_2$ óre socialiștii scot flamura roșie și plécă din Prund spre Cetate, făcênd sgomot asurditor. Cu mare greutate a succes poliției sě le secuestreze flamura roșie și sé-i împrăscie. Unii din ei aruncară cu pietri asupra polițiștilor. Un polițist a fost rănit. Din socialiștĭ unul s'a ales cu un picior rupt și a fost transportat la spital. Până spre séră a fost liniște. Cătră 7 óre însě o mulțime nenuměrată se posteză înaintea localului poliției, unde, amenințând cerură liberarea celor arestațĭ. Căpitănatul a lucrat și aicĭ cu precauțiune. Pentru ținerea ordinei a recuirat 5 jandarmĭ, a avut la disposiție 4 polițiștĭ călărĭ și cei-lalțĭ sergențĭ de poliție. Fiind temere, că séra se vor produce escese, căpitănatul a recuirat douě compănii de miliție; o companie s'a postat înaintea edificiului poliției. In urma acestor měsurĭ energice, socialiștii n'au avut încătrău și s'au împrăștiat.

Internat românesc în Timișóra. Sinodul aradan a hotărît, ca în Timișóra sě se întemeieze un internat pentru elevii românĭ de la școlele medii. Spre scopul acesta se vor folosi legatele, din carĭ se împărțiau stipendii până acum.

Alegere. In congregația ordinară a comitatului Bistrița-Năsěud, ținută la 30 Aprilie, d-l Ioan *Șerban,* fost solgăbirěu în Rodna-veche, a fost ales asesor la scaunul orfanal din Bistrița.

Impěratul Wilhelm a plecat spre Roma alaltăerĭ, luându-șĭ drumul prin Hanovera.

Omagiul lui C. A. Rosetti. Tipografii, lucrătoriĭ și patroniĭ, țin sě ia parte în mod strălucit, la inaugurarea monumentului lui C. A. Rosetti, care fù și patron tipograf și cel mai cald amic și protector al muncitorilor în genere și al lucrătorilor tipografi în particular. Societatea „Gutenberg“ a lucrătorilor tipografi, din Bucurescĭ a pregătit deja o frumósă corónă.

Banca otomană din Salonic a fost aruncată în aer prin dinamită. In același timp s'au întêmplat în alte părțĭ ale orașului esplosiunĭ de dinamită. Mulțĭ ómenĭ au fost omorîțĭ séu rănițĭ. Edificiul băncii a ars până în temelii. Au fost arestațĭ 53 de indivizĭ despre carĭ se bănuesce, că sunt autorii atentatului și că ar face parte din bandele macedonene. Turcia a luat měsurĭ pentru siguranța supușilor străinĭ din oraș și a întărit garnisóna din Salonic cu doue batalióne din Smirna.

O bandă bulgară a fost împresurată și nimicită de trupele turcescĭ în apropiere de Djuma Bala (vilaetul Salonic). N'au rěmas decât 3 ómeni din bandă. In diferite puncte din Macedonia au fost cionirĭ sangeróse între Bulgarĭ și Turcĭ.

Cât pot costa cincĭ lei. Mai dilele trecute un pasager a dat, după o cursă, unui birjar din Paris o monedă de 5 lei, care însě.... era de plumb. Birjarul o băgà în buzunar, și nu o observà decât mult mai târdiŭ. Se hotărî, pentru-ca sě n'o piérdă, sě încerce și el la rêndul lui, ca s'o schimbe. Dér, încercare zadarnică! A întrat aprópe în tóte băcăniile și în tóte a běut câte un vinișor pentru a schimba piesa fatală; toțĭ însě au băgat de sémă, că piesa este falsă și bietul birjar a fost nevoit sě plătéscă vinul bun cu banĭ bunĭ. Vědênd că n'o scóte la căpětâiŭ cu cârciumarii, se hotărî sě încerce și în alte locurĭ. In consecință, întrà în diferite magasine și cumpěrà fel de fel de flécurĭ, fără de nicĭ un folos, dér numai pentru-ca sě schimbe afurisita de piesă. Și aci a fost fără noroc!... La urma urmelor, vědênd că n'o scóte la căpětâiŭ nicĭ cu cârciumarii și nici cu negustorii ceilalțĭ, încercà sě o dea unui mușteriu, amestecând'o în alțĭ banĭ, pe carĭ îi dăduse ca rest la o hârtie, după o cursă pe care o făcuse. La observația mușteriului, că piesa nu este bună și prin urmare sě-i dea alta, birjarul, něcăjit și de acest nesucces, sě supěrà, îi rěspunse brutal și voi sě dea bice cailor pentru a fugi. Dér nicĭ acum n'avù noroc, căcĭ mușteriul prinse de veste, sări în trăsura și-l dădù pe mâna celui mai apropiat agent polițienesc. Așa că piesa l'a costat vre-o 25 de lei, prețul târguelilor făcute de el pentru a o schimba, plus un proces ce i-se va intenta ca.... falsificator de monede.

Victimele tempestei pe Marea Nordică. După o statistică făcută în portul Hamburg, în ultima tempestă care a bântuit Marea Nordului, s'au înecat 83 de vapóre și 223 de ómenĭ de pe aceste vapóre au perit în valurĭ.

Cassa cercuală de ajutorare a bolnavilor îșĭ va ține a X-a adunare ordinară anuală la 4 Maiŭ, órele $7^1/_2$ séra în casa sfatului.

Photoplasticul la Brașov. Strada Porții 16. Renumita casă A. Fuhrmann din Berlin a întemeiat și la Brașov o filială sub numele de „Photoplasticum“. Acest institut de artă este un dar de la Dumnedeu, cum s'a esprimat un renumit profesor din Berlin, și a fost și este încurageat și visitat în tóte orașele mai marĭ din lume. Profesorul Johann Tamnick scrie: „*Visitarea unui astfel de Photoplastic este un mijloc puternic de învěțătură, căcĭ prin acésta ne îmbogățim în mod considerabil cunoscințele nóstre pe terenul Geografiei, Ethnografiei și a Istoriei culturale etc.* Photoplasticul se distinge prin claritate naturală, Plastică și Perspectivă, de aceea *toțĭ câțĭ* înțeleg întru cât-va frumosul, séu iubesc peste tot sciința, sě visiteze regulat sěptěmânal acest prețios institut de artă. Cu deosebire recomandăm iubiților cetitorĭ și în special tinerime școlare a se convinge prin o visitare regulată a tuturor seriilor, că în aděvěr: „*Intuițiunea este fundamentul conscinței.*“ Mai bine e *a-se abona pe mai multe serii* de-odată, cum o fac școlele în Berlin și în alte orașe marĭ, fiind și cu mult mai ieftin. Photoplasticul este instalat aicĭ în Brașov în str. Porții Nr. 16, într'un local splendid, agreabil celui mai distins public, deschis dilnic de la 9 óre dim. până la 9 óre séra, *fie-care sěptěmână are o nouă serie,* fie-care serie constă din 50 vederĭ mărețe. Un gramofon magnific delecteză (distreză) publicul cu o musică sublimă. *Photoplasticul va deveni în curênd un aděvěrat loc de recreație și cultivare a celor mai alese clase brașovene.* Deschiderea Institutului este Duminecă la 3 Maiŭ n. Intrarea 25 cr. și 10 cr. — Vedĭ anunțul de pe pagina 7.

Un sfat bun. Cine vrea sě-șĭ facă în grădină un covor frumos de iérbă, aceluia se recomandă a-șĭ procura de la Magazinul de semințe c. r. *Edmund Mauthner* în Budapesta, amestecul de semințe de iérbă compus din iérbă de la „Promenada“ séu „insula Margaretha“. De 29 anĭ liferéză Mauthner aceste semințe de iérbă pentru parcurile splendide din Budapesta și din insula Margaretha.

Aměnunte despre măcelul de la Kișiněu.

D-l Enrico Mezzeti, profesor la conservatorul din Iași, întorcêndu-se de la Kișiněu, a povestit corespondentului „Cronicei“ cele ce i-a vědut ochii în Kișiněu.

Mě dusesem cu soția mea la Kișiněu și cu un copil. Ajungênd la gară, pe la 5 séra, mě minunez vědênd că orașul era acoperit în alb, parênd numai fulgĭ de zăpadă. In aděvěr erau fulgii de pene de la casele Evreilor. In drumul spre hotel sunt întêmpinat de câțĭ-va ómenĭ, carĭ opresc trăsura și mě întrébă furioșĭ cine sunt și de ce naționalitate aparțin. Le rěspund liniștit, că sunt român venit din Iașĭ cu soția și copilul meu. Imĭ cer pașaportul, le presint aceea ce-mĭ cer și constatând aděvěrul spuselor mele, mě lasă sě-mĭ continù drumul.

Ajungênd la otel, mě pogor și mě uit prin prejur. Masacrul era în toiul sěu. Aflù, că de la órele 10 diminéța în aceiași di (diua a doua de Pascĭ) după eșirea din biserică, unde li-se ținuse predica, înarmațĭ cu topóre, ciomege, pietri, bice s'au asvîrlit în contra caselor evreiescĭ și a locuitorul, ucidênd fără milă pe cine întêlneau acolo. Poliția nu numai că a tolerat acel masacru, dér a încunjurat pe aceia ce-l comiteau.

Masacrul a durat din diua a doua de Pascĭ, óra 10 dim., până a treia di de Pascĭ séra. Kișineul era în mâna lor și nimenĭ nu le cerea socotélă de ce făceau. Nimic nu au cruțat. Am vědut cu ochii mei *bětrânĭ cu capul tăiat în douě, femei însărcinate spintecate, copii chiar omorîțĭ, nu mai vorbesc de ceilalțĭ mai tinerĭ carĭ erau mutilațĭ într'un mod oribil.* Strădile îțĭ înfățișau o privelisce jalnică, peste tot vedeai sânge, case devastate împreună cu magazii ale căror obiecte erau sfărîmate și împrăștiate peste tot locul. Pe strada unde se aflau magazinele de bijuterii (Sobor), au repetat aceleașĭ scene; totul a fost luat, sfărîmat, călcat și împrăsciat.

In fine ce sě-țĭ mai spun, Domnule, a fost un desastru și un măcel general și nu pot cuvintele mele în de-ajuns explica tot ce s'a petrecut. Trebue sě fii la fața locului ca sě te convingĭ. Sunt cel puțin 300 morțĭ și vre-o 2000 (douě mii) rănițĭ. Pagubele sunt vre-o *60 milióne,* căcĭ nu e glumă, lucrurĭ prețióse au fost date pradă bandelor.

Tot suburbiul unde se aflau marile magazine de bijuterii a fost devastat până la unul. Otelurile au scăpat câteva neatinse și au slujit de asil victimelor. Nicĭ unul din agresorĭ nu a fost înarmat cu arme de foc, ci numai cu obiecte primitive (ciomege, pietri, bice etc.) Au cădut și dintre ei vre-o 20 morțĭ, lovițĭ de Evreii, căcĭ s'apěrau înarmațĭ. Causa măcelului, este svonul unui omor ritual al unui copil creștin, pentru-ca din sângele lui sě se împărtășéscă Evreii de Pascĭ. Diarele ru-

---

Cărturarul se cutremurà și dădù în ghenunchĭ, cerênd ertare.

— Tu, se rěsti impěratul cătră doftor, décă ai avé inelul meu, ai omorî mai puținĭ ómenĭ?

Doftorul se cutremurà și dădù și el în genunchĭ.

— Tu, dise împěratul năcějit ălorlalțĭ, te gândescĭ la secăturĭ și nu vedĭ că escĭ cu un picior în grópă; tu, îțĭ pregătescĭ limba ca sě mě mințĭ; tu, credĭ că într'o sticlă de vin este mai mult duh de cât în capul meu; tu, nu sciĭ că un învěțat pe scaunul domniei ar face mai multe borobóțe ca un neghiob; tu, te pricepĭ că împěratul este om ca toțĭ ómenii, da nu te gândescĭ, că învěțații sunt ca neómenii; ér tu, abia te ți-ĭ sě nu cascĭ o gură, cât sě înghițĭ împěrăția totă; numai ție țĭ-e mintea la sfatul domnesc.

Cu toții cădură în genunchĭ.

— Acum ce sě le fac, dise împěratul mânios, sě le taiŭ capul?

Cărturarii muriră și învieră, ér Neghiniță, care se suise în crescetul împěratului:

— Ferit'a Dumnedeu, măria ta, fără învěțațĭ cine sě mință lumea?

— Sě nu fie decât aděvěrul pe lume!

— Ferit'a Dumnedeu! Ce-ai face chiar măria ta, fără minciună? Apoi, măria ta țĭ-ai făcut socotéla vieții? Mai multe ceasurĭ ai mâncat, ai dormit, ai vênat, ți-ai socotit cazanele cu banĭ, ai petrecut, ba cu luminăția sa împěrătésa, ba și fără ea, de cât te-ai něcăjit cu trebile și cu nevoile împěrăției. Cum ai sta, măria ta pe scaunul lumii, când lumea ar afla aděvěrul?

Impěratul zîmbì, cu ciudă nu e vorbă, dér zîmbì ca sě drégă tréba, și îi iertà pe toțĭ. Vědênd însě, că cel din urmă cărturar, care se gândise la sfat, tremura mereu, îi dise:

— Ei, dér tu, cel mai cuminte, de ce tremurĭ?

— Măria ta, dise bietul bětrân, mai bine sě spun și eu de cât sě afli măria ta. Écă, socotesc că nu sciu nimic și tot mě gândesc, că mi-e léfa prea mică.

Impěratul rîse cu poftă și-ĭ făgăduì o léfă mai mare, apoi sparse sfatul cărturarilor și plecà cu Neghiniță în crescetul capului, nedumerit de cum ghîcise gândurile tuturora.

Impěrătésa și coconii ei, vědênd pe Neghiniță, se minunară, dér când aflară că împěratul, la vreme de bětrânețe ghicesce gândurile ómenilor, se crucirà și tot nu le venia sě crédă.

— Impěrate, dise împěrătésa, děu așa ghîcesce-'mĭ și mie un gând.

— Sě vedem, rěspunse împěratul.

Impěrătésa se gândì și începù sě rîdă...

Neghiniță o sbughise în urechia împěrătesei și-'ĭ aflase gândul: „că ce bine ar fi sě mai fie odată împěratul tîněr!“ Și într'o clipă întrà în urechia dréptă a împěratului și șopa, șopa. Impěratul pace. Impěrătésa rîdea și dicea:

— Vedĭ că nu ghicescĭ? vedĭ?

Pasă-mi-te împěratul era cam tare de urechia dréptă. Neghiniță înțelese, și țîștĭ în urechia stângă, și ér șopa șopa. Impěratul se luminà la față, dădù din cap, rîse cu hohote, și dise:

— Ei.... împěrătésă, împěrătésă.... da tot muiere! De, bine te gândișĭ tu, da nu se póte...

Impěrătésa se rușinà, plécă ochii în jos și se gândì: „dér décă o ghîci și la ce m'oi fi gândit înainte, întru în pămênt! De câte orĭ n'am dat dracului sfaturile împěrăției când nu se mai isprăviau până după miedul nopții“!

In sfêrșit, ce-i veni lui Neghiniță, vrù sě rîdă și de împěrat; și îșĭ dise într'o bună diminéță:

— Vedĭ ce e omul! Spune-i orĭ ce, spune-i mereu, același lucru.... omul crede, că omul e prost. Ce nu crede întâiŭ, crede mai pe urmă. Am sě-i fac una și bună împěratului, sě-l las fără sfetnicii ce-i credincioșĭ și sě-l încurc cu nebunii.

Impěratul, de umbla în fruntea oștilor, de sta la sfat mare, de se culca, de se scula, de mânca, de-șĭ mângăia coconii, un gând nu-l mai slăbia: „nu vedĭ, omule de Dumnedeu, că țĭ-au îmbětrânit sfetniciĭ și împěrăția merge rěu?“

Pasă-mi-te Neghiniță îi întrase într'o urechiă.

Adĭ așa, mâne așa, până nu mai avù încotro. Sparse sfatul cel vechiŭ și chiemà altul nou.

Tot unu și unu!

Cum venirà, cum aruncarà pe bietul împěrat din scaunul nemului lui...

— Acu sě-l vedem! dise împelițatul de Neghiniță.

Impěratul eși plângênd din cetate. Neghiniță sus pe uměrul lui.

— De ce plângĭ, măria ta, ține-țĭ firea nu fiĭ muiere.

— Ei, ei, Neghiniță, cum sě nu plâng! Unde mi-e toiagul împěrătesc?

sescĭ au hrănit acest svon și în special ḑiarul „Bessarabeț“ din Kișinĕu, având un redactor antisemit revoluționar, publica în fie-care ḑi, cu douĕ sĕptĕmânĭ înaintea sĕrbătorilor Pascilor, articole incendiare, manifeste revoluționare în care învita pe creștinĭ a espune la ferestre icóne, crucĭ, a aprinde candela ḑilnic în case, spre a se cunósce, că sunt creștinĭ.

Kișinĕul e acum o ruină în partea sa cea mai frumósă; acolo domnesce o miserie generală și spitalele gem de nenorociții rănițĭ, carĭ sucombă în fie-care ḑi. S'au făcut 600 arestărĭ, dér cred că majoritatea vor fi liberațĭ. *Kișinĕul*, în present și *tóte orușele Basarabiei* se află în *stare de asediu*. Patrule cutreeră străḑile, liniștea însĕ e aparentă, și mĕ tem că ér va isbucni o mișcare analógă — décă nu mai teribilă, ca cea dintâiŭ.

»Romana«.

Cu bucurie aducem la cunoscința publicului cetitor, că ḑilele aceste a apărut în editura tipografiei A. Mureșianu descrierea și esplicarea dansului nostru de salon „Romana“.

Titlul broșurei este:

„**Romana**“, dans de colónă în 5 figurĭ. *Descrisă și esplicată împreună cu musica ei, după compunerea ei originală.* Cu-o întroducere („în loc de prefață“,) de *Tunarul din Dumbrău*, **Popa**. — Tipografia Aurel Mureșianu, Brașov 1903.

A trecut deja o jumĕtate de secol, de când, în epoca redeșteptării nóstre naționale, s'a compus și înființat în Brașov „Romana“, unicul dans de colónă român. In ierna anului 1901, cu ocasiunea jubileului de 50 de anĭ de la fondarea Reuniunei femeilor române, s'a serbat la balul festiv ce s'a dat în Brașov cu ocasiunea acésta și jubileul de 50 de anĭ al „Romanei“. La acest jubileu vre-o 20 de părechĭ, damele purtând costum național, au jucat „Romana“ jubilară, adecă au esecutat acest dans în tocmai după regulele și prescrierile originale, cum s'a esecutat înainte cu 50 de anĭ la primul bal al „Reuniunei“.

Autorul broșurei esplică „Romana“ în strînsă legătură cu musica ei după aceste regulĭ și prescrierĭ originale, fără abaterile și erorile, ce cu timpul s'au furișat în acest dans. (Esplicarea figurilor o face alăturĭ și în limba germană.)

Meritul autorului broșurei mai sus anunțate este, că a fixat regulele originale ale „Romanei“, ca orĭ și unde în ținuturile și țĕrile locuite de Românĭ acest dans de colónă român sĕ pótă fi studiat și jucat cum se cade și uniform. De aceea a adaus la finea broșurei și textul frumósei și atrăgĕtórei musice a „Romanei“, esplicând printre note tóte mișcările dansului după tactele musicei.

Pe lângă popularitatea, de care se bucură dansul „Romana“ pretutindenĭ între noi, a fost tot-déuna o dorință viuă a publicului nostru de a o vedé jucându-se bine, esact și uniform. Credem, că broșura de față, care face istoricul și descrierea figurilor dansului cu multă îngrijire și acuratețĕ, va satisface pe deplin dorinței generale.

Broșura este în cuart mare, hârtie fină și tipar elegant, cu adausul unei cóle de note (musica „Romanei“ cu esplicărĭ) și costa numai 2 cor. **50** banĭ (plus 5 banĭ porto-postal) pentru România **3** lei.

„*Romana*“ se póte procura de la tipografia A. Mureșianu, Brașov.

Din Brad.

— Aprilie 1903.

A doua ḑi de Pascile nóstre 7/20 l. c., bravii *meseriașĭ românĭ din Brad* pe lângă tóte greutățile și pe rĕspunderea lor au aranjat a 4-a petrecere impreunată cu declamărĭ și cântece naționale esecutate de meseriașĭ din Brad și de coriștĭ din Sĕcărâmb.

D-l Filip Tirica mĕsar, cu multă duioșie a declamat „Rugămintea din urmă“ de G. Coșbuc, ér d-l I. Perja, calfă de ferar, cu sentiment și multă pricepere a interpretat pe „Bețivul“ de Th. Speranță, producênd în ascultătorĭ mult haz și secerând aplause nesfîrșite.

Coriștii din Sĕcărâmb, toțĭ tinerĭ băieșĭ, în frunte cu învĕțătorul lor d. Ioan Jula, în numĕr de 13, pe jos au sosit la Brad séra în ḑiua de Pascĭ pe o vreme și cale grea. — A doua ḑi de Pascĭ coriștii Sĕcărâmbeni au cântat în biserică la liturghie și séra la petrecerea meseriașilor s'au produs cu 7 cântece naționale și o declamare. Esecutarea cântecelor a fost silită, dér considerând calea lungă, obositóre și pe jos, precum și împrejurarea, că coriștii sunt tinerĭ, apoi toțĭ băieșĭ muncitorĭ și d-l învĕțător încă tîner, a fost totușĭ îndestulătóre, și décă vor fi zeloșĭ, se pot binișor perfecționa, și mai târḑiu vor puté sĕ se presente ceva mai bine. Altcum mulțămită pentru ostenélă!

Și la petrecerea acésta a 4 a a meseriașilor noștri, în mânia vremei rele, a participat pe neașteptate un public numĕros și ales din Brad și împrejurime. — Acésta dovedesce, că on. public românesc dă atențiune tot mai mare și se interesézà viu de progresul și sórtea meseriașilor noștri. Dee Dumneḑeu, ca acest interes nobil sĕ nu slăbéscă nicĭ în viitor, căcĭ numai pe calea asta se vor îmbărbăta meseriașii, se vor ridica și valora și între strĕinĭ, spre binele și fala comună a nóstră a tuturor.

Pe lângă succesul moral a fost destul de mulțămitor și cel material. Au întrat 166 cor., s'au cheltuit 111 cor., venit curat 55 cor., din care 50 cor. sporesce „*fondul de ajutorare a învĕțătorilor și sodalilor meseriașĭ românĭ din Brad*“. Acest fond de present face suma de 316 cor. 86 banĭ, plus interesele, resultat al venitului curat al celor 4 producțiunĭ și petrecerĭ din 1902 și 1903. Ér 5 coróne s'a dat „fondului de zestre“ pentru fetele sĕrace, dér harnice și cu frica lui Dumneḑeu, carĭ se vor mărita după meseriașĭ tot bunĭ, moralĭ și harnicĭ. Din fondul acesta de zestre modest, înființat în 1902, s'au împărțit 3 ajutóre de câte 30 cor. la 3 fetițe măritate după Al. Săbău croitor, alta după Sabin Jula pantofar și a 3-a după Filip Tirica mĕsar, toțĭ meseriașĭ harnicĭ, moralĭ și religioșĭ.

La petrecere au contribuit peste taxa de întrare, d-șóra Olimpia Omĕtă 80 banĭ, Szöcs și Szabó câte 20 banĭ, d. Mih. Stoica și d. Menking direct. de băi câte 2 cor.

Cea mai caldă mulțămită se esprimă tuturor, carĭ au participat la petrecere și au binevoit a sprijini nobilul scop.

Cumcă și bunii noștri meseriașĭ românĭ din Brad, pe lângă multele neajunsurile, jertfesc timp și banĭ, sĕ trudesc și nisuesc în armonie a ajunge și a emula în cele bune cu colegii lor din alte centre mai marĭ, on. public se póte convinge din următórele:

Incă în 22 Februarie a. c. meseriașiĭ din Brad, convocațĭ la o adunare, fără preget s'au presentat aprópe toțĭ. Deschiḑêndu-se adunarea prin o vorbire potrivită și animătóre, meseriașii noștri s'au convins, că representațiunile și petrecerile lor au avut succese neașteptat de bun. Animațĭ de aceste succese și de activitatea febrilă a meseriașilor din Sibiiŭ, Brașov, Arad, Orăștie și alte centre mai marĭ, dupa o înțelegere comună au primit propunerea și s'au hotărît sĕ înființeze „çorul meseriașilor“, cu scopul de a înălța în biserică serviciul dumneḑeesc, ér petrecerile lor ce se dau în favorul fondului de ajutorare și de zestre, sĕ le facă mai plăcute și mai atrăgĕtóre.

Ca hotărîrea luată cu entusiasm sĕ fie sfântă și nu foc de paie, după părerea greșită a unora, carĭ póte ar dori dintr'odată sĕ sbóre în înaltul ceriului, s'au legat sĕrbătoresce prin următorul

Obligămênt:

Subscrișii și cei ce vor mai subscrie, dorim din adêncul sufletului nostru curat creștinesc, ca ceremoniarea slujbei dumneḑeescĭ, ca în alte multe locurĭ, așa și la biserica nóstră din Brad în Dumineci și sĕrbătorĭ, sĕ se înalțe și sĕ câștige inimile credincioșilor noștri de legea ortodoxă; de aceea ne obligăm a înființa „corul bisericei“ prin propriile nóstre puterĭ și ale celor, carĭ se vor îndura a ne veni în ajutor; sĕrbătoresce declarăm și jurăm, că orĭ ce greutățĭ ne vor ieși în cale, nu ne vom da îndĕrĕt, nicĭ nu vom da ascultare glasurilor cobitóre, ci în unire vom lupta contra lor, sĕ le învingem, și sub nicĭ un prilej nu ne vom retrage, ci fie-care dintre noi cu zel și bunăvoință vom stăruì și munci, ca corul susnumit spre mărirea bisericei nóstre, spre înălțarea bucuriei sufletescĭ a credincioșilor, sĕ se întăréscă și înfloréscă.

Tot-odată ne obligăm a plăti din puținul nostru ca taxă anuală fie-care câte 2 cor., una în 1 Aprilie și a 2-a la 1 Oct. a. c. pentru acoperirea remunerațiunei instructorului și în favorul fondului.

Așa sĕ ne ajute Dumneḑeu!

Brad, 22 Faur 1903.

(urméză 40 subscrierĭ.)

Coriștii în numĕr de 15, puterĭ fórte bune, șĭ-au și început activitatea în 1 Martie a. c.; sĕ țin de cuvênt, frecuentéză órele de cant fórte regulat și progreséză sub dirigința d-lui Mihail Stoia, instructor de cant la gimnasiul din Brad.

Bucură-te on. public de bucuria nóstră! Sus inimile, bravĭ meseriașĭ! Prin unire credință și voință tare, prin muncă neîncetată și crutare, de la puțin la mult vom ajunge spre binele némului!

Vasile Boneu.

ULTIME SCIRI.

Constantinopol, 1 Maiŭ. Marele vizir a dat asigurărĭ formale, că ordinea va fi restabilită în Salonic. S'au luat tóte mĕsurile pentru protecțiunea streinilor și a Turcilor. Un profesor de la școla bulgară ar fi instigatorul atentatelor. El se numesce Jorghi, a fost arestat și dat pe mâna justiției.

Adunări de învĕțătorĭ.

(Convocărĭ.)

In legătură cu cercularinl Venerabilului Consistoriu archidiecesan Nr. 2 școl. dto 2 Ianuarie 1903, aduc la cunoscința tuturor învețătorilor și învĕțătórelor (definitivĭ, provisorĭ și suplinitorĭ) din cercul Brașovului, compus din protopresbiteratele Brașov, Bran și Treiscaune:

Că conferența învĕțătorescă, convocată prin cercularinl amintit se va ține *Mercurĭ în 23, Joi în 24 și Vinerĭ în 25 Aprilie v. a. c.*, în sala cea mare a gimnasiului român ortodox din loc, după următorul *program*:

Mercurĭ în 23 Aprilie v. 1) La 9 óre a. m. se va celebra în biserica Sf. Nicolae din Scheiu: chiemarea duhului sfânt și parastas întru pomenirea fericiților în Domnul: Andreiŭ, Emanuil, Miron și a învĕțătorilor rĕposațĭ din amintitele trei protopresbiterate. 2) Deschiderea conferenței și constituirea ei. 3) Invĕțătorul (director) Vasilie *Munteanu* din Poiana-Mĕrului va ține *prima lecție practică din geografie cu elevii* din anul I de școlă. 3) La 2 óre p. m. învĕțătorul Romul *Frateș* din Brașov va ține un discurs teoretic despre *importanța și direcția practică, care ar trebui sĕ se dea geografiei în școla primară.* 5) La 4 óre p. m. învĕțătorul Romul *Cris-*

— Ci tacĭ, măria ta, ia taie un corn și fă-țĭ colea o cârje. Buzduganul e greu la bĕtrânețe, te dobóră. Cârja te sprijină.

— Ei, ei, Neghiniță, unde mi-e scaunul împĕrătesc pe care au stat atâția moșĭ strĕmoșĭ ai mei?

— Ci tacĭ, măria ta! Intinde-te, colea pe fênul în florit și móle, și sĕ-mĭ spui drept, care e mai dulce la óse? Scaunul cu scumpetea séu fênul cu frumusețea?

— I, i, Neghiniță, unde mi-e coróna cu stemele și cu luminile?

— Ci tacĭ, măria ta! Pune fóie lată de lipan pe d'asupra pletelor albe, și spune-mĭ drept, care e mai ușóră, coróna cu grijile séu lipanul cu umbrile?

— Așa o fi Neghiniță, mai ḑise împĕratul, oftând tocmai din băierile inimei, așa o fi, se potrivesce ș'așa, fiind-că scĭĭ tu sĕ le potrivescĭ, dér când mĕ gândesc în ce slavă eram erĭ... îmĭ vine sĕ scald tot pămêntul cu lacrimile mele!

— Ci tacĭ, măria ta! Adică ce slăvire? Tótă viéța, ba rĕsbóie, ba sfaturĭ, ba taie capul unuia, ba întinde pe bice pe altul, ba cetesce jelbile, ba ascultă păsurile, ba câte și mai câte, și mai multe fără sĕ vrei de câte pe vrute. Mărire sĕ fi fost asta? Dér, ia gândesce-te măria ta, că un supus era supusul măriei tale, ș'avea un stăpân, ér măria ta, purtând grija tuturora erai sluga tuturora. Veḑĭ d'aia, măria ta, ai fost cel mai slugă, cel mai nevolnic din tótă împĕrăția. Curată socotélă: erai împĕrat, nu om, acum eștĭ om, nu imperat. Și eștĭ mai mare, că unde 'țĭ spune gândul, acolo te duc picióreie. Și apoi cine scie? Socotescĭ măria ta că boierii pot ceva fără prostime? Sĕ céră prostimea pe vechiul lor împĕrat... și sĕ veḑĭ măria ta...

Se mai îmbună împĕratul la cuvêntul lui Neghiniță, și se duse în cruciș și în curmediș, în tótă împĕrăția, c'o fóie de lipan pe cap și sprijinit p'o cârje de corn. Și de ce vedé, se minuna, și întreba pe Neghiniță:

— Neghiniță, de ce-l bat pe ăla, de răcnesce ca din gură de șarpe?

— Fiind-că împĕratul e surd și n'aude, rĕspunse Neghiniță.

— Neghiniță, de ce-or fi atâția ómenĭ goi și desculțĭ?

— Fiind-că împĕratul e orb și nu vede.

— Neghiniță, de ce bĕtrânul ăla s'o fi muncind sĕ ródă în gingiĭ o cojiță uscată?

— Fiind-că împĕratul mănâncă prea mult.

— Neghiniță, de ce-o muncì unii și nóptea, de dau pe brâncĭ?

— Ca sĕ dórmă împĕratul și ḑiua, de i-o veni poftă.

— Neghiniță, atuncĭ de ce sĕ vie pe scaunul meu un împĕrat și surd, și orb, și lacom, și somnoros?

— Ei, poi, înainte de a fi împĕrat, vedea, audia, muncia, cumpĕtat la mâncare și la beutură.

Bietul pribeag stătù pe gândurĭ, în mijlocul unui oraș mare, mare și ḑise:

— I, i, Neghiniță, mult cuvênt ai! Acum s'ajung împĕrat, cum așĭ sci eu sĕ fac bine.

Și, ca din senin, abia sfîrșise vorba de pe urmă, s'audì o gălăgie, un vaiet, o duduitură, că p'arcă se cutremura pămêntul. Când colo, ce sĕ fie? Stafetă mare. Nisce voinicĭ, cu sulițĭ lungĭ, aducea vestea că nerodul a băgat la dubă pe împĕratul ĕl nou, cu sfetnicĭ cu tot, și că chémă érășĭ pe adevĕratul împĕrat.

Cum audì bĕtrânul, ḑise voinicilor:

— Stațĭ, că eu sunt!

Și-l cunoscură toțĭ, și îi deteră în genunchĭ. Er Neghiniță de colo, de pe umĕr:

— Măria ta, mai veḑĭ, mai audĭ, orĭ ți-s'a făcut fóme și 'țĭ vine sĕ dormĭ!

La tóte vine rêndul, după cum se întórce róta, că d'aia e rótă sĕ se întórcă, ér nu sĕ stea locului. Și-'i venì rêndul și lui Neghiniță, gândul lumii.

Intr'o ḑi vrù sĕ gluméscă cu împĕratul, sĕ mai facă vre-o drăcie. Ii intrà în urechia *dréptă* creḑênd că e în a *stânga*. Cu stânga n'audia de loc. „Nu face nimic. Mi-e lene sĕ mĕ mut, se gândì Neghiniță. In loc sĕ șoptesc, voiŭ striga“. Și începù sĕ strige, din tóte puterile, în urechia cu care împĕratul auḑia de minune.

— Un împĕrat, décă n'a sci el de la el, adevĕrul, nu-l mai află de la nimenĭ!

Impĕratul, auḑind acest glas tare, în fundul urechii, îi zvîcnì inima, și-șĭ trase o palmă cât putù, peste urechiă, ḑicênd:

— Iiiiĭ, sĕ scĭ că ce credeam eu că-'mĭ trece prin minte, era numai în urechiă!

Și când își scuturà urechia în podul palmei... Neghiniță cădù leșinat...

— Tu mĭ-ai fost? Tu m'ai făcut sĕ cad din scaunul împĕrății? Bine! Am eu ac de cojocul tĕu! Impĕratul înfuriat poruncì sĕ-l lege de gât cu un fir lung de mĕtase, și-l coborî, de-l innecă, în puțul din curtea domnéscă.

Așa sfêrși bietul Neghiniță.

toloveanu din Rêşnov va ceti lucrarea sa asupra temei date de Venerabilul Consistoriŭ în cercularul amintit, lit. a.

Joi în 24 Aprilie v. 1) La 8 óre a. m. învĕţătórea Maria *Bogdan-Popescu* din Braşov va ţiné *a doua lecţie practică din geografie* cu elevii din anul III de şcólă. 2) La 10 óre a. m. învĕţătorul Nicolae *Oancea jun.* din Braşov va ţiné *a treia lecţie practică din geografie* cu elevii din anul IV de şcólă. 3) La 2 óre p. m. continuarea discuţiei din 1898, 1899, 1900, 1901 şi 1902 asupra temei dată de Venerabilul Consistoriŭ: „Ce observărĭ, eventual ce defecte s'au ivit în praxă cu privire la planul de învĕţămênt cuprins în partea XIII §§. 95—99 ai normativului şcolar, votat de sinodul archidiecesan în sesiunea anului 1882“.

La ordinea ḑilei: Materialul din *geografie.*

Vinerĭ în 25 Aprilie v. 1) Invĕţătorul Nicolae *Lepedeanu* din Bacifalu va ţiné *a patra lecţie practică din geografie* cu elevii din anul V şi VI de şcólă. 2) La 10 óre a. m. se va stabili „o împărţire a obiectelor de învĕţămênt pe orele ḑilelor din sĕptĕmână, pentru o şcólă cu 2 şi 3 învĕţătorĭ“, temă dată de Venerabilul consistor în cercularul amintit lit. b). 3) La 2 óre p. m.: „*Necazurile şi plângerile învĕţătorilor*“.

*

Toţĭ învĕţătorii amintiţĭ au sĕ presente înaintea comisarului lucrările lor *în scris*, fie ele teoretice, fie practice.

Lecţiile practice se ţin cu elevii din anul respectiv fiind de faţă şi celelalte despărţăminte; după fie-care lucrare teoretică, orĭ practică membrii îşĭ fac observările critice, apoi cu majoritate de voturĭ se enunţă conclusul conferenţeĭ.

Braşov, 14 Aprilie 1903.

Dr. Vasilie Saftu,
comisar consistorial

———

Despărţĕmêntul *Indolului* aparţinĕtor „Reuniunii învĕţătorilor gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş“ îşĭ va ţine adunarea ordinară de primăvară la *10 Maiŭ* st. n. a. c. în şcóla gr. cat. din Poşaga de sus (Segagea). La acéstă adunare sunt rugaţĭ a lua parte toţĭ învĕţătorii acestuĭ despărţĕmênt, Onoraţĭ domnĭ preoţĭ ca directorĭ şcolasticĭ şi toţĭ aceia pe carĭ îi interesézā inaintarea poporului.

Program: 1) La ore a. m. participarea în corpore la serviciul divin. 2) Deschiderea adunării. 3) Constatarea membrilor presenţĭ. 4) Prelegerea practică de Vasilie Cirebea învĕţătorĭ în Segagea. 5) Disertaţiune de Georgiu Stef învĕţător în Muntele Boisori şi Ioan Radu înv. 6) Critice asupra prelegerei practice şi a disertaţiunei. 7) Raportul cassarului şi al bibliotecarului. 8) Inscrierea membrilor noi şi incassarea taxelor. 9) Alegerea oficialilor 10) Statorirea locului şi timpului pentru adunarea de tómnă. 11) Verificarea protocolului adunării trecute. 12) Eventuale propunerĭ. 13) Inchiderea adunării.

Poşaga-de-sus, 1903 Aprilie 25.

Ioan Oltean
notariul despărţĕmêntului.

N. B. Tot cu acéstă ocasiune se va sfinţi noul edificiu şcolar, ér séra va fi petrecere cu dans.

Scrisóre.

Vlădenĭ, 30 Aprilie n. 1903.

Stimate d-le redactor!

Tot-déuna mĭ-au fost dragĭ scrisorile. Forma epistolară e cu deosebire potrivită pentru-ca în cercul ei sĕ ne dăm la taifasurĭ asupra cestiunilor de ordin social, moral şi intelectual, carĭ ne preocupă.

E sciut însĕ, că în multe casurĭ scrisorile sunt ceva mai mult decât simple taifasurĭ. Constituesc adevĕrate descoperirĭ. Cine ne póte descrie mai cu măestrie viéţa intimă a celor doi uriaşĭ ai literaturei germane, Goethe şi Schiller, decât însa-şĭ corespondenţa lor?

Rĕmânênd între marginile propriei nóstre literaturĭ, întîlnim un măestru iscusit în genul epistolar, înţeleg pe marele nostru Ion *Ghica*. Scrisorile lui, adresate lui Vasilie Alexandri, şi publicate în primul volum al corespondenţei sale, constituesc adevĕrată hrană sufletéscă pentru orĭ-ce Român cu sentimente umanitare şi cu dragoste de progres intelectual şi moral, şi în special de progres moral.

In sensul celor ce am ḑis până acum, nu o sĕ vĕ miraţĭ, domnule redactor, décă cetitoriĭ „Gazetei“ au urmărit şi urmăresc cu tot atâta dragoste scrisorile d-lui Teofil *Frâncu*, adresate din Bucurescĭ. Relevând în stil simplu, necăutat, progresele realisate în România, scrisorile caută sĕ atragă atenţiunea tuturor ómenilor de bine. Efectul lor nu se póte remarca mai bine decât prin faptul, că un individ îmĭ şterpelia sistematic numerele respective din „Gazeta“ şi a doua ḑi mĕ pomeniam cu foiletónele ciopârtite cu fórfeca.

*

Experienţa ḑilnică ne învaţă, că nu e nimic de prisos din ceea-ce ne ajută sĕ ne cunóscem pe noi înşi-ne mai bine. In acest chip, viéţa nóstră de pretutindenĭ, manifesteze-se ea în orĭ-ce chip, oferă interes vrednic de luare în sémă.

Voiŭ scrie şi eu câte ceva.

Rĕposatul Iacob Zorca sen. scria în „Monografia comunei Vlădenĭ“ (din care familia Zorca pregătesce o nouă ediţie), că teritoriul acestei comune, locuită numai de Românĭ, formézā un complex de 4980¾ jugĕre catastr. După datele statistice, publicate de ministeriu în 1900, teritoriul comunei face 5092 de jug. cat., ivindu-se astfel în decursul a şése anĭ, 1895—1900, un sporiŭ de vr'o 112 jug.

Din acestea însĕ 763 jug. sunt ale Braşovului.

„Producţiunea acestui pămênt e mai slabă decât de mijloc; ca sĕ nu ḑicem de tot rea. Cu deosebire pămênturile de arătură; numai bine gunoite pot produce ceva. Astfel cei vr'o 1500 locuitorĭ, împărţiţĭ în 360 de case, trebue sĕ-şĭ caute mijlócele de subsistenţă şi pe altă cale, mai ales prin cărăuşiĭ şi negoţ mai mic.“

Atât în „Monografia comunei“.

Negoţul mai mic îl făceau parte cu vars ars, pe care îl vênd prin comunele de pe valea Oltului; parte cu ţeseturĭ, pe carĭ le cumpĕră de la Sĕlişteni, sĕu de la fabrica de ţesut din Sângeorz şi le desfac mai ales în România. Adecă le desfac şi nu prea, fiind-că de la „crisă“ încóce împrejurările au devenit mai grele şi pentru fraţii noştri de dincolo, încât în prima linie caută sĕ se căpĕtuiéscă ei înşi-şĭ.

In acest ton dominant sĕu mai bine deprimător al împrejurărilor, le strebate la urechĭ şi Vlădĕrenilor sgomotul cu America. — America în sus, America în jos, — că ei „au auḑit de pe ţéra Oltului, că s'au dus ómenĭ la America şi le merge bine“ — acu-i anul în postul Pascilor, s'au asociat vre-o douĕ-ḑecĭ de ómenĭ nĕcăjiţĭ, şĭ-au lăpĕdat ciórecii, „zechile“ şi „clicinile“, schimbându-le cu „haine nemţescĭ“, şi tunde-o băete pe apă şi pe uscat, ḑiua şi nóptea până la America.

S'or fi pornit în ceas cu noroc, că aprópe cu toţii au ajuns la lucru, cu léfă ḑilnică de minimum 1 dollar (5 coróne), unii avansând mai în urmă până la 2 dolarĭ (10 coróne).

Astfel ne putem esplica, cum d. e. în Februarie a. c. *opt inşi* au trimis acasă *2657 cor. 41 banĭ.*

Sumele erau frumóse, amăgitóre. Era de preḑĕdut, că o sĕ mai adiminéscă şi pe alţĭ sătenĭ. In zadar începuserā a-le spune preotul, notarul, învĕţătorii, că nu sunt nicĭ acolo parale pe garduri, că sunt dese grevele de muncitorĭ, că se înmulţesce lumea pe tot locul şi într'o bună diminéţă se pot nimeri pe drumurĭ în gura peirei de fóme; înzadar se reîntórseră chiar treĭ inşĭ, din cei plecaţĭ acu-i anul, şi nu sfătuiau pe nimenĭ sĕ mérgă, spunênd că totul atêrnă de la noroc: căcĭ ómenĭ totuşi s'au dus, şi anume peste *60 de bărbaţĭ*, plecând în trei rêndurĭ.

E mult, când sĕ ḑice că totul atêrnă de la noroc, căcĭ dusul la America e un joc de hasard pentru ţĕranii noştri, în care pot sĕ câştige, dér pe atât de uşor pot sĕ şi pérdă, încât sĕ-i usture pentru tótă viéţa.

Ĕtă, cam în ce sens se esprimă cei plecaţĭ:

„ . . . .

şi vei sci, draga mea soţie, că până la apă (Bremen) am dus'o cum a dat D-ḑeu şi am venit 3 ḑile şi 3 noptĭ. Dér pe apă am mers 20 de ḑile şi 20 de noptĭ, şi ce am păţit sĕ nu păţéscă nicĭ duşmanii mei, nicĭ puiul de şérpe. Până la cumnatu, în oraşul Jungstovan (Youngstown, în Ohio) am mers o ḑi şi o nópte de la apă. Şi când am întrat în oraş fluerau morile sĕu fabricele, drăguţele, şi mugeau şi urlau ca taurii, când vin din ciurdă. Draga mea soţie, să scii că n'am întrat în lucru pănă în ceasul facerei acestei scrisorĭ. Ĕr sĕ te feréscă Dumneḑeu, că noi când am ajuns aicĭ, părea că am picat din ceriŭ, că svîrlea după noi cu bolovanĭ copiĭ cei marĭ şi cei micĭ. Şi aşa stau ómenii la porţile fabricelor, ca oile când le dau la muls în strungă.

„Şi sĕ ai grije de băeţĭ, sĕ nu-i asupresci, sĕ nu mĕ blastemĭ. Décă dă D-ḑeu, aşa pe după Pascĭ póte că o sĕ căpĕtăm de lucru la vre-o fabrică, orĭ pe la drumul de fier. Şi te rog, draga mea nevastă, sĕ-mĭ scrii despre drigăniţa, décă a fătat sĕu ba, sĕ-mĭ scrii negreşit şi cine ţĭ-a arat?....“

Atât despre „Americanĭ.“!

Ĕr noi dăm celor de acasă sfatul sincer, sĕ nu-şĭ părăséscă vetrele şi familia, că s'aruncă orbiş în prăpastia necunoscutului.

Şolomonar.

Dare de sémă şi mulţumită publică.

Cu ocasiunea representaţiunei teatrale, musicale şi declamatorice, aranjată de comitetul Reuniunei femeilor române din loc cu elevele din Internatul Reuniunei, s'au făcut următórele contribuirĭ:

Dómna Elena A. Popovicĭ a contribuit 20 cor. şi stofă pentru haine. Câte 10 cor. au contribuit P. T. Otilia Popovicĭ, Dr. Ioan Pop medic de stab super. I. Săbădeanu, I. Ciurcu, 6 cor. D-na Maria I. Munteanu, câte 5 cor. P. T. Virginia Vlaicu, Maria Zănescu, Otilia N. Orghidan, Zoe Petric, Sterie Stinghe, Dr. I. Hosanu, Ioan Roşca, Maria Maxim; câte 4 cor. P. T. Agnes Duşoiu, I. Petrovicĭ, V. Sturdza, Dr. V. Saftu, D-şórele Wagner, M. Burduloiu; câte 3 cor. P. T. Eleua Voina, Familia A. Roncea, C. Voicu, I. Bidu, D-şóra Demian, D-na Broşu din Dérste, D. Făgărăşan; câte 2 cor. P. T. Elena Munteanu, Melania Uveges, St. Chicomban, Ludovica Pop, Maria Platsco, Maria Gerendi. Elvira Navrea, Maria Ciortea, D. Marcea, d-na Colibau, A. Sfetea, N. Bogdan. G. Chelar, Gr. Popescu, Balaşa Blebea. Elena Blebea, Elena Calian, fraţii D. şi Maria Jaliu, I. Socaciŭ, P. Pop, N. Stoicovicĭ, Dr. Fruma, N. P. Petrescu I. Lengeru, Maria Precup, St. Median, T. Cristan, Fl. Pernea, S. Laslo, Maria Grama, N. Suştai, V. Dogar, d-şóra Mazuchi, Elena Sfetea, Eug. Sfetea, G. Vătaşan, I. Aron, S. Popovicĭ, I. Pricu, Căpitân, Dr. A. Mureşianu, I. Maximilian, Căpitan L. Popa, G. Bidu, Maria Lupan, Elisa Handrea, N. Fizeşianu; 2.60 cor. d-l Stefan Pop. 2.40 d-l N. Oancea jun. 1·40 cor. d-nele Reveica Pascu, şi Lucreţia Lupan, 1.20 d-şóra Maria Grădinar, câte 1 cor. P. T. Voina, Par. Dariu, Rom, Dogariu, Vet. Branişte. Berta Meşter. D-na Kern, A. Chiffa, Paulina Pop, Maria Cristu, Elena Sotir, A. Grozea, d-şóra Ilasievicĭ, d-şóra Dima, d-şóra Nastasi, I. Suciu, M. Navrea, S. Roşca, Zĕrnovean, Mercheşan, Efros. Muntean, Rev. Găitan, S. Orghidan, d-na Murăroiu. d-şóra Neguţ, d-şóra Neguş, A. Florea, Maria Bârsau, Par. Oltean, M. Jiga, Lucia Bologa, B. Panţu, Efros. Axentie, Par. Bădiţoiu, d-na Lupan, d-şóra Popea, G. Navrea, N. Navrea, C. Navrea, Gal, Par. Vlaicu, N. N., N.N., Marina Câmpean, Maria Grecu, câte 60 filerĭ, P. T.. d-şóra Filip. Giuvĕlcă, Radu Prişcu, N. N., R. Brotea, N. N., Voicu, studentul Stoica 40 filerĭ.

Suma tuturor contribuirilor este 325 coróne.

Subscrisul birou al Reun. fem. rom. îşĭ împlinesce plăcuta datorie de a mulţumi onor. public pentru aceste contribuirĭ marinimóse. Asemenea aducem mulţămită Onor. Eforii şcolare pentru bunăvoinţa, ce au pus la disposiţia Reuniunei sala festivă, unde s'a dat representaţiunea.

In fine esprimăm mulţămită onor. persóne, carĭ prin stăruinţa şi ostenéla lor au contribuit la reuşita acestei representaţiunĭ şi în special d-şórei Carolina Teclu, directórea internatului, d-nei Maria Popescu pedagóga internatului şi d-lui N. Stoicovicĭ, instructorul de cântărĭ.

N. B. Onor. public este rugat a scusa décă la sumele contribuite s'a strecurat vre-o greşélă, căcĭ la marea aglomeraţie acésta s'a putut întêmpla.

Braşov, 19 Aprilie 1903.

Biroul Reuniunei:

Agnes Duşoiu, preşedintă. *Lazar Nastasi*, secretar.

Representaţii, concerte şi petrecerĭ.

In comuna *Şimon* a avut loc a III-a ḑi de Pascĭ o producţiune şcolară împreunată cu declamărĭ şi cântărĭ predate de elevii acelei şcolĭ, după ce a urmat petrecere poporală cu joc.

Meritul acestei producţiunĭ este al d-lui învĕţător de acolo Victor Moşoiu, care cu deosebire de când ocupă acest post ca definitiv desvóltă o activitate laudabilă în tóte direcţiunile, producând şi cu acéstă ocasiune o ḑi plăcută locuitorilor adunaţĭ în număr destul de frumos, cărora până acum nu li s'a dat ocasiune a vedea astfel de petrecerĭ, delectându-se de înşişĭ fiiĭ lor, carĭ fiind bine instruaţĭ predau cu mare esactitate piesele bine nimerite, ţinênd însuşĭ învĕţătorul o disertaţie instructivă pentru popor.

Venitul curat al acestei producţiunĭ pe cât am aflat e de 16 cor. 14 banĭ şi scopul acestuia precum m'am informat din discursul de deschidere al d-lui paroch de acolo Ioan Moşoiu, este înfiinţarea unei biblioteci poporale. Scop destul de frumos; numai laudă îi se cuvine. Nu au decât sĕ continue pe acéstă cale şi sĕ nu se sperie când sĕ luptă cu indiferentismul unei părţĭ din inteligenţa de acolo, care încă ar fi fost chemată a promova paşii acesteia.

Mângâierea lor fie, că poporul şi cei mai mulţĭ din inteligenţă i-au înţeles.

Un participant.

In Poşiaga-de-sus (Segagea) se va aranja cu ocasiunea sfinţirei noului edifici şcolar şi a adunării reuniunei învĕţătorilor gr. cat. din desp. Indolului o petrecere cu dans la 10 Maiŭ st. n. 1903 în localul şcolei greco-catolice. Inceputul la 6 óre p. m. Preţul de întrare: de familie 2 coróne 40 b., de persónă 1 corónă. Venitul curat este destinat pentru procurarea de cărţĭ pe séma copiilor sĕracĭ de la şcóla conf. din loc. Contribuirĭ peste taxa de intrare se primesc cu mulţămită şi se vor publica.

In Vaidasig se va arangia la 23 Aprilie st. v. o producţiune teatrală declamatorică prin elevii de şcólă şi adulţĭ, din comună, — ce se va ţiné cu ocasiunea ţinerii conferenţei învĕţătorilor gr. or. din tractele: Lupşa şi Turda, în localitatea acelei şcolĭ, în ḑiua de s-tul George. Inceputul la 7½ óre séra. După producţiune urmézā dans. Venitul curat e destinat pen-

tru procurarea de cărţĭ în biblioteca şcolară-poporală. Preţul de întrare: de persónă 1 cor., de familie 1 cor. 60 banĭ, peste 3 membrii de fie-care membru 80 banĭ. Contribuirile peste taxa de întrare se primesc cu mulţămită şi se vor publica. După terminarea conferinţei, escursiune la băile saline din M. Uióra. N. B. Prea stimatele familii sunt avisate la provisiunea proprie. Pentru cuartire şi beuturĭ corĕspundĕtóre se va îngriji comitetul arangiator.

Tinerimea română din Cohalm învită la representaţia teatrală, ce o va aranja Mercurĭ în 23 Aprilie (6 Maiŭ) 1903 (în diua de sf. George), în spaţiósa sală a hotelului „Schlosser“. Inceputul la órele 7½ séra. Venitul curat formézá basa unui fond menit pentru înfiinţarea unei „Reuniunĭ de cântărĭ“. Preţurile: locul I. cor. 1.40; locul II. cor. 1; Partere 60 banĭ.

Program: 1) „Năpasta“ dramă în 2 acte, de I. L. Caragiale. 2) „Piétra din casă“, comedie într'un act, de V. Alexandri. După representaţie urmézá dans.

Reuniunea femeilor române din Avrig învită la producţiunea musicală-teatrală ce o va aranja în memoria marelui George Lazar, cu concursul unui grup de clericĭ din seminariul „Andreian“, în diua de sf. George (23 Aprilie v. 1903.) Inceputul la 7½ óre séra. Preţul de întrare: Locul I. 1 cor., locul II 80 banĭ, locul III 40 banĭ. Contribuirile peste taxa de întrare se primesc cu mulţămită şi se vor publica. Venitul curat se va folosi spre scopurĭ filantropice.

Program: 1) „Lăudaţĭ“ cor. bărbătesc de *** 2) Cuvênt despre George Lazar. 3) „Poutpuriu poporal“, cor bărbătesc de I. Vidu. 4) „Fragment epic“, de G. Coşbuc declamaţiune. 5) „Jocul“, cor bărbătesc de C. Zöllner. 6) „Mars“, cor bărbătesc de Timoteiŭ Popovicĭ. 7) Teatru: „Idil la ţéră“ comedie într'un act, localisată de M. Baiulescu. Cu binevoitorul concurs al d-şórelor Marióra şi Elisaveta Doican şi Ana Câudea. După representaţie urmézá dans.

Literatură.

A apărut **„Intre vis şi viéţă“**, de *Delavrancea* (Barbu Ştefănescu) Bucurescĭ Socec & Comp. librarĭ editorĭ, Calea Victoriei 21—1903. Preţul trei francĭ (coróne). Un volum de 265 paginĭ, format octav. Conţine 15 bucăţi poveşti şi naraţiunĭ, într'o limbă românéscă din cele mai alese şi cu farmecul de povestire propriu distinsului scriitor şi orator român. La foiţa numĕrului nostru de adĭ reproducem povestea „Neghiniţă“.

P O V E Ţ E.

Intrebuinţările lecuitóre ale funinginei. Funinginea de la hórne (coşurĭ), atât de cunoscută, şi la îndemâna orĭ-căruі om, fie el cât de sĕrac, sĕ bucură de calităţĭ curative (vindecătóre) însemnate, mai cu sémă la unele bóle. Astfel amestecată cu oţĕt tare, şi apoi puind comprese muiate în acest amesiec, vindecă *degerăturile*; topită în unt-de-lemn cald, şi picurând din acest amestec călduţ, în *urechie*, uşurézá cele mai marĭ durerĭ; cu apă destilată séu de plóie şi cu spirt, se póte face o *apă de gură* fórte bună, pe care o vom întrebuinţa puind o linguriţă într'o ceşcuţă cu apă cu care ne vom clăti în gură. Funinginea cernută subţire de tot, printr'o sită désă, póte înlocuì cele mai bune *prafurĭ de dinţĭ*. Este un léc din cele mai bune pentru bóla numită *chelbe* (favus) făcênd spălăturĭ, după-ce am pregatit'o, puind doi pumnĭ de funingine la un litru de apă, sĕ fierbe o jumĕtate de cés, apoi se strecórá şi cu acéstă apă îşĭ spală capul de două-orĭ pe di acel care are chelbe.

Contra *limbricilor* la copii este de asemenea un léc fórte bun, făcênd un fel de cafea în modul următor: cafea prăjită, praf 10 grame, funingine 8 grame, apă o ceşcuţă, sé fierbe la foc, apoi se îndulcesce cu zachăr şi se dă copiilor, carĭ au limbricĭ. *Pecinginele* (rupia) de pe cap şi faţă se vindecă cu uşurinţă, decă le vom unge cu unt-de-lemn şi cu funingine.

Prin analisă s'a găsit, că funinginea este alcătuită din acid fenic, creozot, gaiacol, etc., precum şi un corp definit numit *absolină*, ce conţine mult azot şi care s'a întrebuinţat şi în vindecarea ofticei.

Cum vedem, funingenea are multe întrebuinţărĭ folositóre în medicină, şi nu se scie încă viitorul ce descoperirĭ va mai aduce din darurile ei lecuitóre. — (*Dr. Constantin An. Macri*).

Viéţa în Maroc.

Corespondentul diarului „*Le Temps*“, care a plecat în Maroc sĕ studieze la faţa locului starea de lucrurĭ, ce de câtă-va vreme a început sĕ îngrijéscă şi sĕ alarmeze opinia publică din Europa, trimete acestui diar nisce articole, extrem de interesante asupra obiceiurilor şi moravurilor din ţéra pretendentului Bu Hamara.

In drumul nostru spre Fez, dice corespondentul frances, ne-am oprit la o staţie aprópe de El-Ksar, unde un om fórte bogat, dur, ne-a poftit sĕ-'i facem o visită. Este un bărbat ca de vr'o 40 de anĭ, fórte corpolent, cu o figură imposantă, seriósă şi stăpân pe el. Ne salută după obiceiul arăbesc, atingênd mâna nóstră cu degetele, cu carĭ apoi a atins gura.

Salut. — Nu ţi-e rĕu? — Nu. — Eştĭ bine? — Sunt. — Cum o ducĭ? — Bine. — Ai tĕi sunt sănĕtoşĭ? — Slavă Domnului. — Aşa vorbesc marocanii, când stau de vorbă cu un necunoscut. La despărţire aceleaşĭ întrebărĭ şi rĕspunsurĭ de la început se repetă.

Servitorii vin sĕ aducă de mâncare: o sută de ouĕ, 30 de pânĭ, un berbece, o vadră de lapte, un kilo de unt şi două tăvĭ marĭ pline cu prăjiturĭ şi dulceţurĭ.

Berbecele este trântit la pământ, tăiat, curăţit şi pus la frigare în câte-va minute.

Óspele nostru este un bandit renumit, protejatul unui ministru. Servitorii sĕi, carĭ sunt fórte mulţĭ la numĕr, se duc în timpul nopţii, mai ales când e lună, după hoţiĭ şi omorurĭ. Banii găsiţĭ şi vitele furate le duc la stapânul lor. Ţĕranii jefuiţĭ sciind cine le-a furat, se duc a doua di la marele bandit şi cu o voce blândă şi supusă 'i adreséza următórele cuvinte: „Tu, care ai putere mare şi amicĭ nenumĕraţĭ, te rugăm sĕ fiĭ bun sĕ profităm şi noi de ei. Ni-s'au furat oile, suntem sigurĭ, că décă vei căuta pe autorĭ 'i vei găsi“. Omul nostru cinstit le rĕspunde: „Ah! îmĭ cereţĭ un lucru fórte greu, trăim în grele vremurĭ în carĭ hoţii sunt mai numĕroşĭ ca iérba din livedile lui Garb. Totuşĭ mĕ voiŭ încerca sĕ vĕ împlinesc cererea. Voiŭ trimite pe ómenii mai credincioşĭ şi cinstiţĭ ca mine, ca sĕ caute pe la triburile vecine“.

După câte-va dile ţĕranii se întorc. „Allah a volt sĕ încoroneze cu succes cercetările nóstre, le dice suridênd omul bogat. Oile vóstre sunt la Beni Ahsen, carĭ sunt nisce hoţĭ de speriat şi cer sume însemnate. Voiŭ căuta sĕ aranjez afacerea“.

După o sĕptĕmână ţĕranii ér se întorc. „Allah sĕ fie lăudat, dice omul bogat, oile vóstre sunt în curtea mea. Nicĭ una n'a suferit, tote sunt tefere. De fie-care cap o sĕ plătiţĭ câte 25 de duros, căcĭ Beni Ahsen sunt nisce hoţĭ adevĕraţĭ. Credeţi-mĕ, că pentru mine nu opresc nicĭ un ban!“.

In Maroc femeile umblă acoperite pe faţă cu un voal gros, prin care se întrezăresce colórea négră. Sĕracii şi bogaţii au în haremurile lor fórte multe negrese. La Fez este un têrg însemnat de negrese, aduse din Sudan. Femeia négră în Maroc este un articol de lux.

Tot drumul până la Fez este păzit de posturĭ numĕróse de soldaţĭ, înarmaţĭ cu puşca Gras.

Ajungênd în Fez, tóte ostenelele şi neajunsurile drumului au fost uitate. Am ajuns la un loc de o frumuseţe neîntrecută, unde mirtul, portocalii şi tóte plantele meridionale abundă la fie-care pas. Copacii cu florile de aur, apele cu murmurul visător, fac din Fez un raiŭ adevĕrat. A avut dreptate poetul arab, când a dis: „O! Fez paradis pământesc, care întrecĭ în frumuseţe tot ce este mai frumos pe lumea acésta. Vederea ta încântă şi farmecă pe orĭ-care călĕtor. Case peste case la pólele cărora curge apa cea mai dulce, dintre tóte beuturile. Pajiste verdĭ, ca nisce covóre de catifea. Aleele şi rîurile te încing cu un brâu de aur. Simt o nespusă plăcere când vorbesc de tine şi mĕ simt fericit peste mĕsură când mĕ gândesc la tine!“

MULTE ŞI DE TÓTE.

O casă mare.

In Londra s'a terminat o clădire, care nu are păreche în Europa întrégă. Are 6153 camere. 30 de ascensorii ridică pe chiriaşii celor uns-pre-dece etagiurĭ. La mijloc este întocmit un restaurant pentru cei 8600 locuitorĭ ai casei. Cheltuelile clădirei sunt 2½ milióne punţĭ şterlingĭ, séu 300 milióne coróne.

*

Muşcătura de câne turbat ca medicină.

Diarele din Budapesta scriu: Un funcţionar înalt sêrbesc suferia de mai mulţĭ anĭ de epilepsie. Medicii l'au declarat incurabil. Cu câteva lunĭ înainte de asta cădù la pământ fără consciinţă. In starea acésta a fost muşcat de un câne turbat, pe urmă transportat în institutul Pasteur din Budapesta. Aicĭ a fost vindecat de urmările muşcăturei şi, lucru caracteristic, de atuncĭ i-a dispărut şi epilepsia. Décă acésta s'a întîmplat din causa muşcăturei cânelui, orĭ din causa serului, încă nu o sciu medicii. Casul neobicinuit stîrnesce sensaţiune în cercurile medicale.

*

Desvoltarea Berlinului.

Capitala Germaniei întrece în desvoltare pe tóte celelalte capitale europene. In 1803 Berlinul numĕra 170.000 locuitorĭ; astfel poporaţiunea, în o sută de anĭ, s'a multiplicat de unspredece orĭ. In acelaşĭ timp a crescut Parisul de la 714,000 la 2.714,000 locuitorĭ. Viena de la 240.000 la 1.675,000 Londra de la 870,000 la 5.000,000 şi mai iute ca Berlinul a crescut populaţiunea din alte oraşe germane. In Düsseldorf a crescut din 1803 dela 10.000 la 215,000, Lipsca de la 32.000 la 460,000, München de la 98.000 la 500.000 locuitorĭ.

„ALBINA“ institut de credit şi de economii

Filiala Braşov.

Conspectul operaţiunilor în luna lui Aprilie 1903.

Intrate:

Numĕrar cu 1 Aprilie 1903	cor.	43,051·29
Depunerĭ spre fructificare	„	199,792·73
Cambii rescumpĕrate	„	390,301·21
Conturĭ curente	„	80,454·94
Imprumuturĭ pe efecte şi alte imprumuturĭ	„	51,839·—
Imprumuturĭ pe producte	„	100·—
Monetă	„	26,431·60
Comisiunĭ, cupóne şi efecte	„	22,556·22
Băncĭ	„	62,749·04
Interese şi provisiunĭ	„	24,441·72
Diverse	„	27,612·66
	cor.	929,330·41

Eşite:

Depunerĭ spre fructificare	cor.	148,236·05
Cambii escomptate	„	317,283·87
Conto curent	„	87,721·74
Imprumuturĭ pe efecte şi alte împrumuturĭ	„	18,893·—
Imprumuturĭ pe producte	„	—·—
Monetă	„	23,585·08
Comisiunĭ, cupóne şi efecte	„	24,586·88
Interese şi provisiunĭ	„	1,492·91
Spese şi salare	„	4,793·86
Băncĭ	„	129,204·94
Diverse	„	111,797·98
Numĕrar cu 30 Aprilie 1903	„	61,734·10
	cor.	929,330·41

Dr. N. Vecerdea m. p. dirigent. C. Aisĕr m. p. cassar.

Iosif Oncioiŭ m. p. contabil.

Proprietar: Dr. Aurel Mureşianu.
Redactor responsabil: Traian H. Pop.

ROMÂNIA
Primăria comunei Constanţa.

PUBLICAŢIUNE.

Caetul de sarcinĭ pentru darea în concesiune a iluminatului oraşului Constanţa cu gaz şi cu electricitate, séu cu ambele de-odată fiind aprobat de Consiliul Technic Superior prin Jurnalul No. 28/903, şi de D-l Ministru de Interne prin ordinele No. 2536 şi 3554/903, se publică spre cunoscinţa generală că pentru darea acestei concesiunĭ pe o durată de 45 anĭ, se va ţiné, conform decisiunei Consiliului Comunal din şedinţa de la 26 Februarie a. c. **licitaţiune publică în cancelariile acestei Primăriĭ,** strada Carol I Nr. 48, în ḑiua de **Lunĭ in 28 Aprilie (11 Maiu) órele 3 p. m. precis.**

Licitaţiunea se va ţiné cu oferte sigilate şi în conformitate cu dispoziţiunile art. 68—79 din legea asupra Comptabilităţei Generale a Statului. Supra oferte nu se primesc.

Concurenţiĭ, spre a fi admişĭ la licitaţiune, vor depune la Casa de Depunerĭ şi Consemnaţiunĭ, séu la orĭ ce altă Administraţiune financiară, o garanţie în numerar séu în efecte publice garantate de Stat în sumă de (80.000) opt-ḑecĭ miĭ lei, presentând recepisa de depunere odată cu oferta.

Concurenţiĭ mai sunt datorĭ sĕ presinte Primăriei certificate legalisate în regulă, emanând de la autorităţile competinte din ţéra de origine, ér Societăţile Statutele de organisarea lor, prin care sĕ probeze că dispun de mijlóce suficiente şi de capacitatea de a întreprinde lucrările ce fac obiectul acestui caet de sarcinĭ.

Concurenţiĭ fără referinţe seriόse nu se admit.

Ofertele în plic sigilat vor fi depuse séu vor parveni la Primăria Constanţa cel mai târḑiu la data şi óra fixată mai sus şi vor fi adresate:

Domnuluĭ primar al oraşuluĭ Constanţa

La Constanţa
(România)

ele vor purta menţiunea:

„Ofertă pentru concesiunea iluminatului cu gaz séu cu electricitate, séu cu ambele de odată a oraşului Constanţa“.

Ofertele primite la Primărie după ora şi ḑiua licitaţiei, şi cele care nu vor fi însoţite de recepisa constătătóre de depunerea garanţiei, vor fi considerate ca nule şi neavenite.

Comuna îşi reservă dreptul de a alege printre ofertele primite pentru iluminatul cu gaz séu cu electricitate, oferta pe care o va găsi cea mai convenabilă ţiind sémă nu numai de preţ, ci şi de avantagiile sistemului oferit.

Caetul de sarcinĭ se póte vedé în cancelariile Primăriei oraşului Constanţa în tóte ḑilele de lucru de la órele 8—12 a. m. şi de la 2—6 p. m.

p. Primar, **I. SĂNTU.** Secretar, **ST. DAN.**

Nr. 10345—1903 Februarie 27. 5—5.(907).

„Gazeta Transilvaniei“ cu numĕrul **à 10 fil.** se vinde la librăria **Nic. I. Ciurcu** şi la **Eremias Nepoţii.**